छत्रेश्वरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कर्यालय
सल्यान
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको
भू-उपयोग योजना तर्जुमा कार्य
प्रतिवेदन

२०८२

कार्यकारी सारांस

नेपाल तीव्र रुपमा शहरीकरण भइरहेको मुलुक हो। विशेष गरी नेपालको तराई, पूर्व पश्चिम राजमार्गको आसपासका भेगहरुमा व्यापक रुपमा बस्ती विस्तार भएका छन्। नेपालको तराई भेग तथा मुख्य शहरी क्षेत्रमा शहरीकरणको विभिन्न आर्थिक-सामाजिक, राजनैतिक, नीतिगत तथा भौतिक कारणहरु रहेका छन्। शहरी केन्द्रहरुमा व्यवसायिक तथा रोजगारी, शिक्षा, स्वास्थ्य, यातायात, सञ्चार लगायतका समस्त क्षेत्रहरुमा सेवा सुविधा तथा अवसरहरु बोकेको हुनाले ग्रामीण भेग एवम् पहाडी भेगका मानिसहरु शहरी केन्द्र तथा सो आसपासका क्षेत्रहरुमा बसाइँ सरेर जाने क्रम बढ्दो छ। साथै जनसङ्ख्याको प्राकृतिक वृद्धि साथै बसाइँसराइको कारण ती भेगको जनसङ्ख्या बढिरहेको छ भने तीव्रतर रुपमा बढिरहेको जनसङ्ख्याहरु कृषियोग्य जमिनमा नयाँ बस्तीहरुमा व्यवस्थापन भईरहेका छन्। जसका कारणले ठूला ठूला खेतीयोग्य जमिनमा बस्ती विस्तार भईरहेका छन्। खेतीयोग्य जमिनको खण्डीकरणले उत्पादन र उत्पादकत्वमा ह्रास आएको छ भने खाद्यान्न संकटको जोखिम पनि बढ्दो छ।

छत्रेश्वरी गाउँपालिका कृषि, लघुव्यवसाय, उद्योग, पशुपालनका हिसाबले सम्भावना बोकेको स्थान हो जहाँ कृषि पेशा अँगाल्ने घरपरिवारको सङ्ख्या बढी छ। यहाँको खेतीयोग्य जमिन तरकारी, फलफुल, उखु, तोरी साथै अनाज समेत उत्पादन गर्न सकिन्छ तर एकातिर आधुनिक कृषि औजार, मल, विउ तथा अर्कातिर समस्याको रुपमा रहेको छ भने उपलब्ध जमिनको पनि वैज्ञानिक उपयोग हुन सकेको छैन। उपयुक्त हावापानी, माटो, पुर्वाधार आदिका आधारले यो गाउँपालिकाले व्यवसायिक कृषिको धेरै सम्भावना बोकेको छ तथापि शारदा खोला, कोराबाँङ्ग खोला लगायतका अन्य खोलाहरुले सिमित परिमाणमा रहेको खेतीयोग्य जमिन वर्षेनी कटान गर्ने गर्दछ। वैज्ञानिक भू-उपयोग योजनाको अभावमा जथाभावी हुने वस्ती विस्तारलाई व्यवस्थित गर्न सकिएको छैन। जडीबुटी, दुग्ध उत्पादन, अन्नबाली, तथा पशुजन्य उत्पादनका योजनावद्ध विकास एवम् विस्तारका खाकाहरु पनि भू-उपयोग योजनाका अभावमा बन्न सकेका छैनन्।

उपयुक्त हावापानी, माटो, पुर्वाधार आदिका आधारले यो गाउँपालिकाले व्यवसायिक कृषिको धेरै सम्भावना बोकेको छ। यस गाउँपालिकाको ठुलो भू-भाग वन क्षेत्रले ओगटेको छ र खेतीयोग्य, झाडी र घाँसे मैदानले पनि केही क्षेत्र ओगटेको छ। यहाँ जनसङ्ख्याको खासै चाप छैन। बस्तीहरु तराईका भू-भागमा छरिएर बसेका छन्। उपलब्ध खेतीयोग्य जमिनमा धान, मकै, गहुँ, चना, मुसुरो, आलु उत्पादन हुन्छ । जयसरी आम्दानीको मुख्य श्रोतका रुपमा कृषि व्यवसाय रहेको छ।
छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्थालाई हेर्दा गाउँपालिकाको सबभन्दा ठुलो भू-भाग वन तथा वनस्पति (९२८४.५६ हेक्टर) र कृषि क्षेत्रले (५३१३.२६ हेक्टर) ओगटेको छ। त्यस्तै नदी तथा ताल तलैयाले ९९.१७ हेक्टर, सार्वजनिक क्षेत्रले १४०.८९ हेक्टर तथा आवास क्षेत्रले १९९.७८ हेक्टर भुभाग ओगटेको छ।

छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्थालाई भू-उपयोगको आगामी ५-१५ वर्षको तथ्याङ्कसँग तुलना गर्दा कृषि, व्यावसायिक तथा आवासले ओगटेको क्षेत्रफलमा व्यापक परिवर्तन आएको हुनेछ। कृषियोग्य जमिन हालको अवस्था भन्दा ७४३.८६ हेक्टरले घटेर ४५६९.४ हेक्टरमा सीमित

हुनेछ भने व्यावसायिक क्षेत्र ८१ हेक्टरले वृद्धि भई ८१.४८ हेक्टरमा फैलिनेछ । त्यस्तै आवास क्षेत्र १९९.७८ हेक्टरबाट वृद्धि भई ८६२.६४ हेक्टरमा फैलिनेछ। यसरी कृषियोग्य जमिन मासिनु र व्यवसायिक तथा आवास क्षेत्र बढनुमा जनसङ्ख्याको प्राकृतिक वृद्धि साथै बसाइँसराइको कारण मुख्य छन्। तीव्रतर रुपमा बढिरहेको जनसङ्ख्याहरु कृषियोग्य जमिनमा नयाँ बस्तीहरुमा व्यवस्थापन भईरहेका छन्। जसले गर्दा ठूला ठूला खेतीयोग्य जमिनमा बस्ती विस्तार भईरहेका छन् र आवास, व्यावसायिक र खेतीयोग्य जमिनको क्षेत्रफलमा व्यापक परिवर्तन हुने विश्लेषण गरिएको हो। यी भू-उपयोगका वर्ग बाहेक धार्मिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्र, उत्खनन, वन तथा वनस्पति, नदी तथा ताल तलैया, सार्वजनिक, तथा अन्य क्षेत्रको क्षेत्रफलमा भने आगामी ५ देखि १५ वर्षको अवधिमा खासै परिवर्तन नआउने देखिन्छ।

छत्रेश्वरी गाउँपालिका प्राकृतिक श्रोतमा धनी क्षेत्र हो। विभिन्न भौतिक, सेवा, सुविधा, जस्तै शिक्षा, स्वास्थ्य, आर्थिक सम्भावना एवम् उब्जाउ भू-भाग साथै भौतिक पूर्वाधारहरुको विकासका कारण यो क्षेत्रमा धेरै सम्भावना रहेका छन्। विकास निर्माणका क्रियाकलापहरुले भू-उपयोगमा परिवर्तन आउनु स्वभाविक रहेका र सोही अनुसार जनसङ्ख्या वृद्धि र वस्ती विकास हुने क्रम जारी रहने सजिलै पूर्वानुमान गर्न सकिन्छ। कृषि योग्य भू-भागहरु आवासीय क्षेत्रमा रुपान्तरण हुँदै गएका छन् भने नयाँ बस्तीहरु कृषि योग्य जमिनहरुमा विस्तार भइरहेका छन्। मानिसहरु बजार आसपासका क्षेत्रहरु तथा सडक सञ्जाल आसपासमा बढी केन्द्रित भएको पाइएको छ।

यस सन्दर्भमा प्राकृतिक श्रोतको सन्तुलित एवम् दीगो उपयोग गर्दै गाउँपालिकाको विकासार्थ तयार गरिएको यो भू-उपयोग योजनालाई भू-उपयोग परिषद् गठन गरी कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ। यस अघि सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी भू-उपयोग परिषद्को निर्णय अनुसार कार्यान्वयन गर्न वा वर्गीकृत भू-उपयोगलाई परिवर्तन गर्न सकिनेछ ।

विषयसुची

परिच्छेद १:परिचय.. १

१.१ भूमि, भू-उपयोग र भू-उपयोग योजना...१

१.२ भू-उपयोग योजना तजुर्माका विधिहरु..२

१.३ भू-उपयोग योजनाको आवश्यकता..३

१.४ भू-उपयोग योजनामा सरोकारवालाहरु...४

१.५ चुनौती तथा अवसर..४

१.६ कानुनी/नीतिगत प्रावधानहरु...५

१.७ स्थानीय भू-उपयोग योजनाका काम, कर्तव्य र अधिकार..................................८

१.८ उद्देश्य..९

परिच्छेद २: विधि..१०

२.१ विज्ञ समुह गठन..१३

२.२ स्थानीय सरोकारवालासँगको छलफल...१३

२.३ वर्तमान भू-उपयोगको नक्साङ्कन...१५

२.४ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन..१६

परिच्छेद ३: गाउँपालिकाका सक्षिप्त विवरण......................................१७

३.१ गाउँपालिकाको परिचय..१७

परिच्छेद ४: वर्तमान भू-उपयोगका अवस्था..२७

४.१ वर्तमान भू-उपयोग...२७

४.२ गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था...२७

४.३ गाउँपालिकाको आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको वडागत प्रक्षेपण........................४३

परिच्छेद ५: निश्कर्ष..५९

५.१ निश्कर्ष...५९

अनुसुची १ गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको आगामी भू-उपयोगका आधार..........................६०
माईन्युट...७७

तालिका

तालिका १ : गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था...............................२७
तालिका २ : वडा नं. १ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था......................................२९
तालिका ३ : वडा नं. २ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था......................................३१
तालिका ४ : वडा नं. ३ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था......................................३३
तालिका ५ : वडा नं. ४ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था......................................३५
तालिका ६ : वडा नं. ५ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था......................................३७
तालिका ७ : वडा नं. ६ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था......................................३९
तालिका ८ : वडा नं. ७ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था......................................४१
तालिका ९ : गाउँपालिकाको आगामी ५ बर्षको भू-उपयोगको वडागत प्रक्षेपण.........४३
तालिका १० : वडा नं. १ भू-उपयोगको प्रक्षेपण...४५
तालिका ११ : वडा नं. २ भू-उपयोगको प्रक्षेपण...४७
तालिका १२ : वडा नं. ३ भू-उपयोगको प्रक्षेपण...४९
तालिका १३ : वडा नं. ४ भू-उपयोगको प्रक्षेपण...५१
तालिका १४ : वडा नं. ५ भू-उपयोगको प्रक्षेपण...५३
तालिका १५ : वडा नं. ६ भू-उपयोगको प्रक्षेपण...५५
तालिका १६ : वडा नं. ७ भू-उपयोगको प्रक्षेपण...५७

फोटो

फोटो १ : सरोकारवालाहरुसँग छलफलका झलकहरु.......................................१४

नक्सा

नक्सा १ : हालको भुउपग्रह नकसा-उपयोग वर्ग्रीकरणका लागि भू-उपयोग............१२
नक्सा २ : गाउँपालिकाको अवस्थिति नक्सा..१७
नक्सा ३ : गाउँपालिकाको Cadastral नक्सा..१८
नक्सा ४ : गाउँपालिकाको DEM नक्सा...१९
नक्सा ५ : गाउँपालिकाको Slope नक्सा..२०
नक्सा ६ : गाउँपालिकाको Seismic नक्सा...२१
नक्सा ७ : गाउँपालिकाको Drainage नक्सा...२२
नक्सा ८ : गाउँपालिकाको पहिरोको जोखिम नक्सा...२३

नक्सा ९ : गाउँपालिकाको आगो जोखिम नक्सा..२४
नक्सा १० : गाउँपालिकाको पहिरोको जोखिम नक्सा..२५
नक्सा ११ : गाउँपालिकाको बाढी जोखिम नक्सा..२६
नक्सा १२ : गाउँपालिकाको भूउपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा..................................२८
नक्सा १३ : वडा नं. १ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा.....................................३०
नक्सा १४ : वडा नं. २ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा.....................................३२
नक्सा १५ : वडा नं. ३ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा.....................................३४
नक्सा १६ : वडा नं. ४ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा.....................................३६
नक्सा १७ : वडा नं. ५ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा.....................................३८
नक्सा १८ : वडा नं. ६ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा.....................................४०
नक्सा १९ : वडा नं. ७ भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा.....................................४२
नक्सा २० : गाउँपालिकाको आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा.............४४
नक्सा २१ : वडा नं. १ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा.............४६
नक्सा २२ : वडा नं. २ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा.............४८
नक्सा २३ : वडा नं. ३ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा.............५०
नक्सा २४ : वडा नं. ४ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा............५२
नक्सा २५ : वडा नं. ५ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा............५४
नक्सा २६ : वडा नं. ६ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा............५६
नक्सा २७ : वडा नं. ७ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा............५८

चित्र

चित्र १ : भू-उपयोग योजना तर्जुमा बिधि..११

परिच्छेद १ः परिचय

१.१ भूमि, भू-उपयोग र भू-उपयोग योजना

सामान्यतया पृथ्वीको धरातलमा रहेको प्राकृतिक अवस्थिति जस्तै पानी, माटो, खनिज, वनजङ्गल आदिलाई भूमि भनिन्छ। भूमि सुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित शब्दकोष अनुसार भूमि शब्दकोशले भूमि शब्दलाई "जग्गा, माटो, पृथ्वी, स्थल भाग, धर्ती, ठाउँ, स्थान आदि भएको सबै किसिमको जग्गा" भनेर जनाएको छ (श्रोतः भूमि सुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित शब्दकोष)। यसै भूमिलाई मानव जातिले विभिन्न उपयोगमा ल्याउने गर्दछन्। भूमि मानव जीवन यापनका हरेक चरणहरुमा अनोन्याश्रित रुपमा सम्बन्ध भएको प्राकृतिक स्वरुप हो जसलाई मानवले विभिन्न तरिकाले उपभोग गर्दछन्।

विश्व वातावरण परिवर्तनको एक प्रमुख कारक तत्वमध्ये भूमि तथा भू-उपयोगमा आएको परिवर्तन एक हो। पारिस्थितिकीय प्रणालीमा देखिने परिवर्तन, जलवायु परिवर्तन तथा जैविक विविधतामा आउने ह्रास आदि जस्ता घटनाहरुलाई प्रभाव पार्ने विविध तत्वहरु मध्ये पनि भू-उपयोगमा आउने परिवर्तन प्रमुख रहने गरेको छ। विश्वको जनसङ्ख्या वृद्धिसँगै शहरी क्षेत्रको विस्तार र कृषियोग्य जमिनको क्षेत्रमा हुने संकुचन तथा जङ्गल, सिमसार, पानीले ओगटेको क्षेत्रहरुमा मानवीय प्रभाव वृद्धि हुने हुँदा जैविक तथा प्राकृतिक वातावरण तथा वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्न एवम् दिगो स्रोत व्यवस्थापन पनि चुनौतिको रुपमा देखा परिरहेको अवस्था छ। विशेष गरी अविकसित तथा अल्पविकसित मुलुकहरुमा तीव्र जनसङ्ख्या वृद्धि, जथाभावी बस्ती विकास र अव्यवस्थित शहरीकरण व्याप्त छ।

भू-उपयोग भन्नाले मानिसले जीवनयापन, उत्पादन, विकास तथा व्यवस्थापन गर्ने सन्दर्भमा पृथ्वीको सतहमा गरिने क्रियाकलाप र त्यसबाट सिर्जित परिणाम तथा असरलाई बुझिन्छ। भू-उपयोगले सीमित मात्रामा रहेको यस पृथ्वीको सतहलाई वर्तमान आवश्यकताहरु पूरा गर्दै भावी समय सम्मका लागि सन्तुलित र सुरक्षित राख्दै प्रयोग गर्ने योजनावद्ध पद्धतिलाई बुझाउँछ। भू-उपयोग योजना अन्तर्गत भूमि तथा भूमि श्रोतको उपयोग, योजनाबद्ध प्रयोगको खाका, आवश्यक निर्णय तथा क्षमता विकास सम्मका कुरालाई समेटेको हुन्छ। दीर्घकालीन र वैज्ञानिक किसिमको भू-उपयोग योजनाले प्राकृतिक श्रोत र साधनको सन्तुलित प्रयोग तथा समुदायको सर्वाङ्गीण विकासको लक्ष्य लिएको हुन्छ। पछिल्ला दशकमा बढ्दो जनसङ्ख्यासँगै भूमिमा अत्याधिक दबाब परिरहेको छ। यससँगै भू-उपयोग योजनाको आवश्यकता पनि थप महशुश गरिएको छ। सीमित श्रोतबाट असीमित लाभ लिनका लागि भू-उपयोगका निश्चित सिद्धान्तहरु रहेका छन्। जसमध्ये जर्मन विकास नियोग (GIZ) ले निर्धारण गरेका भू-उपयोग योजनाका सिद्धान्तलाई प्रस्तुत गर्न सान्दर्भिक ठानिएको छ :

- भू-उपयोग योजना व्यावहारिक कार्यान्वयन योग्य र सहभागितामूलक हुनुपर्छ ।
- भू-उपयोग योजना समावेशीकरण, सहभागितामूलक तथा प्रतिनिधित्व गर्न सक्ने हुनुपर्छ ।
- भू-उपयोग योजना सरोकारवाला निकायहरुको सहभागितामा तयार पारिन दस्ताबेज हो ।

- सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि, पारदर्शी र दुरगामी प्रभाव राख्ने हुनुपर्छ ।
- भू-उपयोग योजना भौगोलिक विशेषतामा आधारित, कार्यन्वयनयोग्य तथा आर्थिक श्रोत र बजेट व्यवस्थापनसँग समन्वयात्मक किसिमको हुनुपर्छ ।

१.२ भू-उपयोग योजना तजुर्मका विधिहरु

FAO 1976 ले भू-उपयोगको Framework तथा विभिन्न निर्देशिका तयार पारेको छ जसलाई विभिन्न विकसित एवम् विकासोन्मुख मुलुकले सन्दर्भ सामग्रीका रुपमा लिएको एवम् अवलम्बन गरेको पाइन्छ। यस Framework अनुसार FAO Framework for land management ले भू-उपयोगको सुन्दर्भमा भौतिक, आर्थिक, सामाजिक तथा संस्थागत पक्ष तथा योजना निर्माणका चरणहरुमा सरोकारवालाहरुको सक्रिय सहभागिता हुनुपर्ने पक्षलाई समेटेको छ । यस Framework ले भूमिलाई सीमितता (Limitation) का आधारमा अति उपयुक्त (Highly suitable), मध्यम उपयुक्त (Moderately suitable), न्युनतम उपयुक्त (Marginally उपयुक्त) र अनुपयुक्त जमिनलाई हालका लागि अनुपयुक्त, दिर्घकालका लागि अनुपयुक्त एवम् संरक्षण क्षेत्र भनि विभाजन गरेको छ। भू-उपयोग योजना तजुर्माका विविध विधिहरु हुन्छन् जसमध्ये Top-down, bottom-up र सहभागितामूलक विधिलाई यहाँ उल्लेख गरिएको छ ।

Bottom-up Approach

Bottom-up Approach बाट तर्जुमा गरिएका योजनाहरु कम सैद्धान्तिक तथा बढी व्यवहारिक किसिमका हुन्छन्। यस अनुरुप योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय तथा सरोकारवालासँग गहन छलफल गरी स्थानीय भावना तथा आवश्यकतालाई सम्बोधन हुने किसिमले योजना बनाइन्छ। यस्ता विधिमा आधारित योजनाहरु कार्यान्वयन गर्न सहज तथा मितव्ययी एवम् व्यवहारिक भए पनि वैज्ञानिक अवधारणा, विज्ञका तर्कहरु तथा सैद्धान्तिक कुरासँग मेल नखाने हुनाले फितलो तथा असफल हुने हुन्छन् भनि आलोचना गर्ने पनि गरिन्छ ।

Top-down Approach

Top-down Approach बाट भू-उपयोग योजना तर्जुमा गर्दा विभिन्न विधाका विज्ञहरु, सैद्धान्तिक पक्ष र अवधारणालाई प्राथमिकतामा राखिएको हुन्छ। यस्ता योजनाहरु सैद्धान्तिक हिसाबले मजबुत देखिएता पनि स्थानीयस्तरका भावना तथा आवश्यकतालाई सम्बोधन नगर्ने किसिमका हुन्छन् भनि आलोचना गरिन्छ। साथै सरोकारवाला तथा स्थानीय आवश्यकता तथा आर्थिक पक्षबाट पनि मितव्ययी नहुने हुनाले यिनीहरु दस्तावेजमा मात्र केन्द्रित हुन्छन् ।

Participatory Approach

यस विधिमा विज्ञहरुले सैद्धान्तिक एवम् वैज्ञानिक तथ्य, सूचना तथा विधिहरुलाई आत्मसाथ गर्दै योजनाको खाका तयार गर्ने गर्दछन् जसलाई स्थानीय सरोकारवाला समक्ष छलफलका लागि प्रस्तुत गरी राय, सुझाव, सल्लाह सङ्कलन गरिन्छ । यसपछि स्थानीय स्तरमा रहेका निकायहरु मार्फत ऐन, नियम,

निर्देशिका आदि आवश्यक दस्तावेज तयार गरी कानुनी प्रक्रिया पूरा गरी पारित गर्दै लागु गरिन्छ । यस विधिबाट निर्माण भएका योजनाहरुमा स्थानीय सरोकारवालाका जनभावना, आवश्यकता समेटिएका हुनाले स्थानीय स्तरमा स्वामित्व अनुभव हुने र कार्यान्वयन गर्न सहज हुने एवम् योजनाहरु दीर्घकालीन रुपमा प्रभावकारी हुने हुन्छ । जर्मन सहयोग नियोग (GIZ) सहभागितामलक भू-उपयोग योजनाका केही मूलभूत विशेषता उल्लेख गरेको छ जसलाई निम्न अनुसार पेश गरिन्छ :

- भू-उपयोग योजना निर्माण गर्न प्राविधिक तथा विज्ञको सैद्धान्तिक ज्ञान महत्वपूर्ण छन् यसका साथै स्थानीय भू-उपयोगको प्रचलन, सम्भाव्यता, उपयुक्तता, भौगोलिक, भौगर्भिक अवस्था, मौसम, माटो, चुनौती तथा अवसरको ज्ञान हुनु उत्तिकै जरुरी हुन्छ।
- सहभागिता मूलक भू-उपयोग योजनाहरु सामाजिक रुपले न्यायपूर्ण, आर्थिक हिसाबले सम्भाव्य, प्राविधिक रुपमा उपयुक्त र वातावरणीय र साँस्कृतिक रुपमा दीर्घकालीन हुनुपर्छ ।
- सहभागितामूलक भू-उपयोग योजनाको कार्यान्वयन पनि एक महत्वपूर्ण पाटो भएकाले स्थानीय जनशक्ति, साधन र श्रोत तथा प्रविधिलाई विशेष ध्यान दिइनु पर्छ ।
- त्यसैगरी माटोको उर्वरता, माटोको गुण अनुरुप बालीको उपयुक्तता, बाली नाली छनोट, नक्साङ्कन, आदि कुरामा विज्ञका सुझाव तथा सैद्धान्तिक ज्ञान उपयुक्त हुन्छ। यी सम्पूर्ण कुराहरु स्थानीय सूचना, जानकारी, आवश्यकता तथा सफल/असफल प्रयोग तथा प्रयास एवम् परम्परागत ज्ञान र सीपलाई समेत समावेश गर्न सक्नु पर्छ।
- आपसी सहयोग, संवाद र छलफलमा आधारित, पारदर्शी, समावेशी, बहु-आयामिक, सरल, सामान्य र कार्यान्वयन गर्न सकिने किसिमको हुनुपर्छ ।
- सहभागितात्मक भू-उपयोग योजना प्रक्रियामुखी, अपरिवर्तनीय र कठोर प्रकृतिको नभई परिवर्तनशील, समयानुकुल, लचक र परिमार्जन गर्न सकिने किसिमको हुनुपर्छ। कार्यान्वयनका क्रममा सुधार र संशोधन गर्नुपर्ने भएमा सजिलै गर्न सकिने किसिमको हुनुपर्छ।

१.३ भू-उपयोग योजनाको आवश्यकता

दक्षिण एशियामा अवस्थित नेपालमा पनि केही दशक यता तीव्र रुपमा शहरीकरण शहरी जनसङ्ख्या वृद्धि भईरहेको छ। विशेष गरी प्रमुख शहरी केन्द्र, व्यापारिक क्षेत्रहरु तथा मुख्य सडक आसपास एवम् तराई भेगमा शहरीकरण एवम् जनसङ्ख्या वृद्धि तीव्र छ । विशेष गरी तराई, पूर्व पश्चिम राजमार्गको आसपासका भेगहरुमा व्यापक रुपमा बस्ती विस्तार भएका छन्।

नेपालको तराई भेग तथा मुख्य शहरी क्षेत्रमा शहरीकरणको विभिन्न आर्थिक-सामाजिक, राजनैतिक, नीतिगत तथा भौतिक कारणहरु रहेका छन्। शहरी केन्द्रहरुमा व्यवसायिक तथा रोजगारी, शिक्षा, स्वास्थ्य, यातायात, सञ्चार लगायतका समस्त क्षेत्रहरुमा सेवा सुविधा तथा अवसरहरु बोकेको हुनाले ग्रामीण भेग एवम् पहाडी भेगका मानिसहरु शहरी केन्द्र तथा सो आसपासका क्षेत्रहरुमा बसाइँ सरेर जाने क्रम बढ्दो छ। साथै जनसङ्ख्याको प्राकृतिक वृद्धि साथै बसाइँसराइको कारण ती भेगको जनसङ्ख्या बढिरहेको छ भने तीव्रतर रुपमा बढिरहेको जनसङ्ख्याहरु कृषियोग्य जमिनमा नयाँ बस्तीहरुमा व्यवस्थापन

भईरहेका छन्। जसका कारणले ठूला ठूला खेतीयोग्य जमिनमा बस्ती विस्तार भईरहेका छन् । खेतीयोग्य जमिनको खण्डीकरणले उत्पादन र उत्पादकत्वमा ह्रास आएको छ भने खाद्यान्न संकटको जोखिम पनि बढ्दो छ।

छत्रेश्वरी गाउँपालिका कृषि, लघुव्यवसाय, उद्योग, पशुपालन तथा मत्स्यपालनका हिसाबले सम्भावना बोकेको स्थान हो जहाँ कृषि पेशा अँगाल्ने घरपरिवारको सङ्ख्या बढी छ। यहाँको खेतीयोग्य जमिन तरकारी, फलफुल, उखु, तोरी साथै अनाज समेत उत्पादन गर्न सकिन्छ तर एकातिर आधुनिक कृषि औजार, मल, विउ तथा अर्कातिर समस्याको रुपमा रहेको छ भने उपलब्ध जमिनको पनि वैज्ञानिक उपयोग हुन सकेको छैन। उपयुक्त हावापानी, माटो, पुर्वाधार आदिका आधारले यो गाउँपालिकाले व्यवसायिक कृषिको धेरै सम्भावना बोकेको छ तथापि शारदा खोला, कोराबाँङ्ग खोला लगायतका अन्य खोलाहरुले सिमित परिमाणमा रहेको खेतीयोग्य जमिन वर्षेनी कटान गर्ने गर्दछ। वैज्ञानिक भू-उपयोग योजनाको अभावमा जथाभावी हुने वस्ती विस्तारलाई व्यवस्थित गर्न सकिएको छैन। जडीबुटी, दुग्ध उत्पादन, अन्नबाली, तथा पशुजन्य उत्पादनका योजनावद्ध विकास एवम् विस्तारका खाकाहरु पनि भू-उपयोग योजनाका अभावमा बन्न सकेका छैनन।

१.४ भू-उपयोग योजनाकोमा सरोकारवालाहरु

छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको भू-उपयोग योजना तर्जुमा गर्दा मुख्य सरोकारवालाहरुका रुपमा स्थानीय जग्गाधनी, विभिन्न जातजाति, वर्ग, लिङ्ग, एवम् समुदायका व्यक्तिहरु, नागरिक समुदाय, सरकारी/गैरसकारी संघ संस्थाहरुका प्रतिनिधिहरु हुन।त्यसैगरी गाउँपालिकास्तरीय नापी कार्यालय, मालपोत, कृषि विकास कार्यालय, सडक, शिक्षा, खानेपानी, स्वास्थ्य आदिसँग सम्बन्धित कार्यालयहरु पनि सरोकारवालाको रुपमा लिन सकिन्छ।गाउँपालिकाकाो भू-उपयोग योजना तर्जुमा गर्दा, स्थानीय जनप्रतिनिधि, टोल विकास समिति सदस्य, बुद्धिजीवी, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सरकारी कर्मचारी आदि, बीच छलफल गरिएको छ।सोही सरोकारवालाहरुसँगको छलफल र अद्यावधिक गरिएका डाटाबेस नै भू-उपयोग योजना तर्जुमाको मुख्य आधार हो ।

१.५ चुनौती तथा अवसर

गाउँपालिकाको भू-उपयोग योजनाको मुख्य चुनौती भनेको बढ्दो जनसङ्ख्याको प्रवाहलाई व्यवस्थित गर्नु, कृषियोग्य जमिनको खण्डीकरणलाई नियन्त्रण गर्नु, साना खोला खोल्साले हुने डुबान कटान र विस्तारित बस्तीहरुलाई व्यवस्थित गर्नु एवम् भौतिक पुर्वाधारयुक्त बनाउनु नै हो। सहभागितामूलक भू-उपयोग योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि फरक फरक विचारधारा तथा मत राख्ने स्थानीय सरोकारवाला तथा प्रतिनिधिहरु बीचबाट सबैको अपेक्षालाई सम्बोधन हुने किसिमको योजना तर्जुमा एवम् कार्यान्वयन आफैमा थप चुनौती हो। यस चुनौतीलाई सामना गर्न गाउँपालिकाले स्थानीय भू-उपयोग योजना बनाई भविष्यमा विस्तार हुनसक्ने शहरी क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र, कृषि पकेट क्षेत्र, वन क्षेत्र, खोलानालाले ओगटेको र औद्योगिक क्षेत्र एवम् सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्र छुटयाई भू-उपयोग योजना बनाइएको छ। स्थानीय

स्तरमा निर्माण गरिएको यस भू-उपयोग योजनालाई गाउँपालिकाले आगामी दिनमा एक अवसरको रुपमा लिई विविध दीर्घकालीन एवम् प्रभावकारी योजनाहरु निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्न सकिन्छ। योजनाको लक्ष हासिल गर्नकालागि जमिनको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु, भू-क्षमता तथा प्रकारको आधारमा खेतीवाली पहिचान, छनोट गरी बढीभन्दा बढी लाभ लिन सक्ने क्षमता विकास गर्नु आवश्यक छ।

१.६ कानुनी/नीतिगत प्रावधानहरु

जनसङ्ख्या वृद्धि, बसाई सराईका कारणले हुने अव्यवस्थित बसोबास, शहरी विस्तार कृषियोग्य जमिनको निरन्तर घट्दो अवस्था, वनजङ्गल, नदी नाला, ताल तलैया साँस्कृतिक पुरातात्विक एवम् सार्वजनिक जग्गा जमिनमाथिको दबाब आदि कुराहरु सन्तुलित एवम् दीगो सर्वाङ्गीण सामाजिक एवम् वातावरणीय विकासका लागि प्रत्युत्पादक हुने भएकाले पछिल्ला दशकमा भू-उपयोग योजनालाई प्राथमिकता एवम् महत्वपूर्ण विषयमा राखिएको छ। सीमित मात्रामा रहेको भूमिकाको समुचित उपयोग, व्यवस्थापन र त्यसबाट हुने लाभको न्यायोचित वितरण गर्दै सन्तुलित तथा विकसित वातावरण र सन्तुलित दिगो विकासलाई वैज्ञानिक भू-उपयोग योजनाले मद्दत गर्ने गर्दछ। स्थानीय स्तरका योजनाहरु स्थानीय जनताको लाभ र हानीसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने भएकाले सहभागिता मूलक भू-उपयोग योजना आजको आवश्यकता हो। यसर्थ सरकारी तवरबाट पनि भू-उपयोग योजनालाई विभिन्न प्रावधानका साथ प्राथमिकीकरण गरेको छ।

- राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति २०६९ जारी गरी सो नीति कार्यान्वयनका लागि भू-उपयोग कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका २०६९ जारी भएको छ।
- भू-उपयोग नीति २०७२ र भूमि तथा भू-उपयोग कार्यान्वयनका सम्बन्धमा भू-उपयोग नीति २०७२ नै मूल नीति हुनुपर्ने उल्लेख गरेको छ साथै कार्यान्वयनका लागि भू-उपयोग सम्बन्धी ऐन, कार्यविधि, मापदण्ड, नियमावली, निर्देशिका तर्जमा गरी लागू गरिने कानूनी व्यवस्था छ। त्यसै गरी, कार्यान्वयनको संस्थागत व्यवस्थाको सन्दर्भमा भू-उपयोग व्यवस्थापन विभाग र मातहतमा डिभिजन कार्यालय स्थापना गरिनेछ भने सङ्घीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहमा कार्यान्वयन तथा समन्वय समिति गठन गरिने छ।
- भू-उपयोग योजनाको कार्यान्वयनका लागि भूमि व्यवस्थापन सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय सञ्चालित छ। जसमा राष्ट्रिय भू-उपयोग आयोजना क्रियाशील छ। यस योजनाले जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि भू-उपयोग नक्साङ्कन, माटो, भक्षमताको नक्साङ्कन, भू-उपयोग क्षेत्र वर्गीकरण र समग्र श्रोतको डाटाबेस तयार गर्ने कार्य गरिरहेको छ। जसका आधारमा स्थानीय निकायले अद्यावधिक स्थानीय भू-उपयोग योजना निर्माण गर्न सक्छन्। त्यसैगरी नेपाल सरकारले भूमि व्यवस्थापनका सन्दर्भमा पनि महत्वपूर्ण संवैधानिक व्यवस्था गरेको छ।
- भू-उपयोग योजनाको स्थानीय निकायबाट हुने कार्यान्वयनका लागि स्थानीय स्वाायत्त शासन ऐन २०५५ का नियमहरुमा आवश्यक समयानुकुल समायोजन भएको छ।

- भू-उपयोग ऐन २०७६ ले जमीनलाई १० वटा क्षेत्र-कृषि क्षेत्र, आवासीय क्षेत्र, व्यावसायिक क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन क्षेत्र, नदीनाला तथा ताल तलैया क्षेत्र, सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र, साँस्कृतिक तथा पुरातात्विक क्षेत्र र अन्य क्षेत्र गरी विभाजन गरेको छ।
- सोही ऐनको दफा १८ ले स्थानीय भू-उपयोग परिषद्को गठन गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ।
- सोही ऐनको दफा ६ ले स्थानीय सरकारले आवश्यकता बमोजिम भू-उपयोग योजना निर्माण गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ।

नेपालको संविधान २०७२

नेपालको संविधान, २०७२ ले स्थानीय निकायले नीति कानुन योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्न, कार्य विभाजन एवम् सम्पादन सम्बन्धी नियम बनाई लागू गर्न, स्थानीय सेवाको गठन र सञ्चालन गर्न, संविधान र कानुनको परिधिमा रही कर लगाउन सक्ने लगायतका व्यवस्था गरेको छ साथै सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई घीय एकाइको सङ्घीय रुपमा परिभाषित गरी निश्चित अधिकारहरु तय गरेको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अन्तर्गत स्थानीय गाउँपालिका/न.पा.ले तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अभिलेख सङ्कलन, व्यवस्थापन अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था यस ऐनको दफा ११ को उपदफा २(च), २(ड) र २(ध) मा व्यवस्थित गरेको छ। यही व्यवस्था अनुसार नगरपालिका वा गाउँपालिकाको जनसङ्ख्या, प्राकृतिक, साँस्कृतिक, भौतिक, रोजगारी, प्रतिव्यक्ति आय, कृषि आदि यावत विषयसम्बन्धी तथ्याङ्क भू-उपयोग योजना निर्माण गर्ने आधारहरु हुन्। उपरोक्त सम्बन्धित सङ्कलित तथ्याङ्कलाई व्यवस्थापन र प्रशोधन गरी पाश्र्वचित्र, नक्साङ्कन तथा अभिलेखनका क्रियाकलापहरुलाई नगरपालिका/गाउँपालिकाको कर्तव्य तथा अधिकार क्षेत्रभित्र राखिएको छ।

स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ अनुसार नगरपालिका वा गाउँपालिकाले वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा पूर्व स्थानीय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक एवम् पूर्वाधारको विवरण अद्यावधिक गरी सार्वजनिक गर्नुपर्ने उल्लेख छ।

भू-उपयोग नीति २०७२

भू-उपयोगको सन्दर्भमा भू-उपयोग नीति नै प्रमुख नीति रहने व्यवस्था जस भित्र रहेर भू-उपयोग सम्बन्धी ऐन कार्यविधि, मापदण्ड, नियमावली निर्देशिका तर्जुमा गरी लागू गर्न सक्ने व्यवस्था छ। कार्यान्वयनको संस्थागत व्यवस्थाका लागि भू-उपयोग व्यवस्थापन विभाग र मातहतमा डिभिजन कार्यालय स्थापना गरिने र सङ्क, प्रदेश र स्थानीय तहमा कार्यान्वयन समन्वय समिति रहने व्यवस्था छ। त्यसैगरी राष्ट्रिय भू-नीति

२०७५ स्थानीय स्तरमा भू-उपयोग योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा अवलम्बन गर्ने विधिहरुको व्यवस्था गरेको छ ।

भू-उपयोग ऐन २०७६

यस ऐनले भने भूमिको वर्गीकरण, शुद्धीकरण, उचित उपयोग र व्यवस्थापनको व्यवस्था गरेको छ। भू-उपयोग सम्बन्धी व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन (भू-उपयोग ऐन २०७६) अनुसार प्रत्येक स्थानीय तहमा एक भू-उपयोग परिषद् रहने छ। गाउँ वा नगर कार्यपालिकाले स्थानीय भू-उपयोग परिषद्को रुपमा काम गर्ने तथा भू-उपयोग परिषद्को बैठक आवश्यकता अनुसार बस्ने, कार्य सम्पादनलाई विज्ञको सेवा लिन सक्ने तथा वैठक सम्बन्धी कार्यविधि आफैं निर्धारण गर्न सक्नेछ।

भू-उपयोग नियमावली २०७९

भू-उपयोग ऐन २०७६ कार्यान्वयनका लागि भू-उपयोग नियमावली २०७९ जारी भएको छ। यस नियमावली अनुसार जग्गाको वर्गीकरण भू-क्षमता, वनोट, जमिनको उपयुक्तता र आवश्यकताका आधारमा गरिनु पर्ने उल्लेख छ। भू-उपयोग नक्साङ्कन वर्गीकरणको आधार, क्षेत्रफल र मापदण्डको तय स्थानीय निकायले गर्नेछ।

भू-उपयोगनियमावली २०७९ के नियम ५ को उपनियम ७ ले कृषियोग्य जग्गा संरक्षण गर्नकालागि व्यवस्था गरेको छ जस अनुरुप नियमावली लागु भएको छ महिनाभित्र गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले ४ किल्ला खुलाई कृषि क्षेत्र तोक्नुपर्ने व्यवस्था छ। सोही नियमावलीले भू-उपयोग क्षेत्र निर्धारणका आधार, मापदण्ड र क्षेत्रफल सम्बन्धी व्यवस्था समेत गरेको छ।

प्रमुख विशेषता

- जग्गाको खण्डीकरणलाई निरुत्साहित तथा एकीकरणलाई प्रोतत्साहन गरेको । जग्गालाई तोकिएको मापदण्ड भन्दा सानो टुक्रामा विभाजन गर्न पाइने छैन। कृषि यागय जमिन ५०० वर्ग मि. भन्दा सानो गरी टुक्रयाउन नपाउने, आवसीय जग्गा १३० व.मि. भन्दा कम गरी टुक्रयाउन नमिल्ने।
- बस्ती विकास, जग्गा एकीकरण, सामहिक तथा सहकारी खेती सम्बन्धी आधार तथा मापदण्ड बनाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने अधिकार प्रदेश सरकारलाई दिएको छ भने स्थानीय तहलाई भने कृषिको यान्त्रिकीकरण, व्यवसायिकरण, सामहिक खेती, आदिका लागि जग्गाधनीको सहमतिमा जग्गा एकीकरण गर्न पाउने अधिकार दिएको छ ।
- जग्गाधनी लालपुर्जा अद्यावधिक गर्ने र सो वखतमा जग्गाको वर्गीकरण गरिने:
  - ✓ कृषियोग्य क्षेत्र
  - ✓ व्यवसायिक शहरी क्षेत्र

- ✓ उत्खनन क्षेत्र
- ✓ धार्मिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्र
- ✓ वन तथा वनस्पति क्षेत्र
- ✓ औद्योगिक क्षेत्र
- ✓ सार्वजनिक क्षेत्र
- ✓ आवास क्षेत्र
- ✓ नदी तथा ताल तलैया क्षेत्र
- ✓ अन्य क्षेत्र

- भू-उपयोगनियमावली कार्यान्वयनका लागि कार्ययोजना तयार गरी लागु गरिने छ ।

१.७ स्थानीय भू-उपयोग योजनाका काम, कर्तव्य र अधिकार

यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त स्थानीय भू-उपयोग परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने छ ।

(क) स्थानीय भू-उपयोग योजना स्वीकृत गर्ने,

(ख) भूमि सम्बन्धी लगत सङ्कलन, विश्लेषण र उपयोग गर्ने,

(ग) आफ्नो तहको भू-उपयोग क्षेत्र नक्सा अद्यावधिक गराउने,

(घ) आवश्यकता अनुसार आफ्नो तहको भू-उपयोग उपक्षेत्र वर्गीकरण गर्ने,

(ङ) भू-उपयोगक्षेत्र वर्गीकरण सम्बन्धी सूचना तोकिए बमोजिम सरोकारवालाको पहुँचमा पुर्याउन स्थानीय भू-उपयोग कार्यान्वयन समितिलाई निर्देशन दिने,

(च) स्थानीय तहको भू-उपयोग योजना कार्यान्वयनका प्रक्रिया र मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने,

(छ) भू-उपयोग योजना कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने,

(ज) भू-उपयोग परिवर्तनको लागि स्पष्ट आधार र कारण सहित सिफारिस गर्ने,

(झ) तोकिएको उपयोग भन्दा फरक उपयोग गरेकोमा कारबाही गर्ने,

(ञ) भू-उपयोगमा उल्लेखनीय योगदान गर्ने व्यक्ति, परिवार वा संस्थालाई पुरस्कृत गर्ने,

(ट) धार्मिक, ऐतिहासिक, साँस्कृतिक, पुरातात्विक, सार्वजनिक, सामुदायिक स्थलहरुको संरक्षण गर्ने।

(ठ) आफ्नो तहको भू-उपयोग सम्बन्धी आवश्यक नीतिहरु तुर्जमा गरी पारित गर्ने ।

कार्यान्वयन समितिः स्थानीय भू-उपयोग परिषद्‌को कार्यमा सहयोग गर्न प्रत्येक स्थानीय तहमा देहाय बमोजिमको एक भूउपयोग कार्यान्वयन समिति रहने छः

(क) सम्बन्धित गाउँ कार्यपालिका वा नगर कार्यपालिकाको अध्यक्ष वा प्रमुख — अध्यक्ष

(ख) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष-सदस्य

(ग) स्थानीय तहका कृषि, वन, भूमि, सहरी विकास र भौतिक पूर्वाधारसँग सम्बन्धित शाखाका प्रमुखहरु-सदस्य

(घ) सरोकारवालामध्येबाट स्थानीय भू-उपयोग परिषद्‌ले तोकेको दुई जना महिला सहित चार जना -सदस्य

(ङ) सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत-सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिम तोकिएका सदस्यहरुको पदावधि तीन (३) वर्षको हुने छ ।

१.८ उद्देश्य

यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य भू-उपयोग योजना तर्जुमा गर्नु हो। यसको विशिष्ट उद्देश्य स्थानीय भूमिलाई आवश्यकता र उपयुक्तताको आधारमा, शहरी क्षेत्र कृषि, बसोबास, व्यावसायिक, औद्योगिक, वन जङ्गल र सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्रहरुमा वर्गीकरण गरी गाउँपालिकाले निर्धारण गरेका भू-उपयोग वर्गका आधारमा कृषि योग्य जग्गाको संरक्षण गरी उत्पादन वृद्धि, सुरक्षित र व्यवस्थित बसोबास, व्यावसायिक र औद्योगिक क्षेत्र, वातावरणीय सन्तुलन, जैविक विविधताको संरक्षणको लागि आवश्यक वन जङ्गल क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन र उच्चतम सार्वजनिक हितको लागि सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र सुनिश्चित गर्ने रहेको छ।

परिच्छेद २: विधि

यस भू-उपयोग योजना तर्जुमा गर्दा सहभागितामूलक विधि अपनाएर तर्जुमा गरिएको छ। योजना तर्जुमाको विधिलाई समष्टिगत रुपमा प्रारम्भिक चरण, सुझाव सङ्कलन र अन्तिम मस्यौदा चरणमा प्रस्तुत गरिएको छ :

प्रारम्भिक चरण : यस चरणमा विज्ञहरुको टोलीले भू-उपयोग योजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरिएको छ। तथ्याङ्क सङ्कलन अन्तर्गत कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित वडास्तरीय तथा गाउँपालिकाको सूचना, नक्सा तथा अन्य सम्बन्धित सूचना सङ्कलन गरिएको छ। सङ्कलित नक्सा तथा तथ्याङ्कका आधारमा गाउँपालिकाको आधार नक्सा तयार पारिएको छ। आधार नक्सामा मुख्यतया बस्ती, बस्तीहरू जोड्ने सडक सञ्जाल, खोला नाला, नदीहरू साथै अन्य भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधारहरू देखाइएको छ। सम्बन्धित ऐन, कानुन तथा नियमावलीहरू सङ्कलन गरी तिनीहरूको अध्ययन गरिएको छ। जस अन्तर्गत विभिन्न शीर्षकहरूमा तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ।

सुझाव सङ्कलन : यस चरणमा विज्ञ टोलीले तयार पारेको प्रारम्भिक मस्यौदा माथि स्थानीय सरोकारवालाहरु बीच छलफल तथा अन्तरक्रिया पश्चात सल्लाह, सुझाव तथा प्रतिक्रिया सङ्कलन गरिएको छ।

अन्तिम मस्यौदा : स्थानीय सरोकारवालाहरुबाट प्राप्त सुझावलाई समावेश गरी भू-उपयोग योजनालाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ।

चित्र १ : भू-उपयोग योजना तर्जुमा बिधि

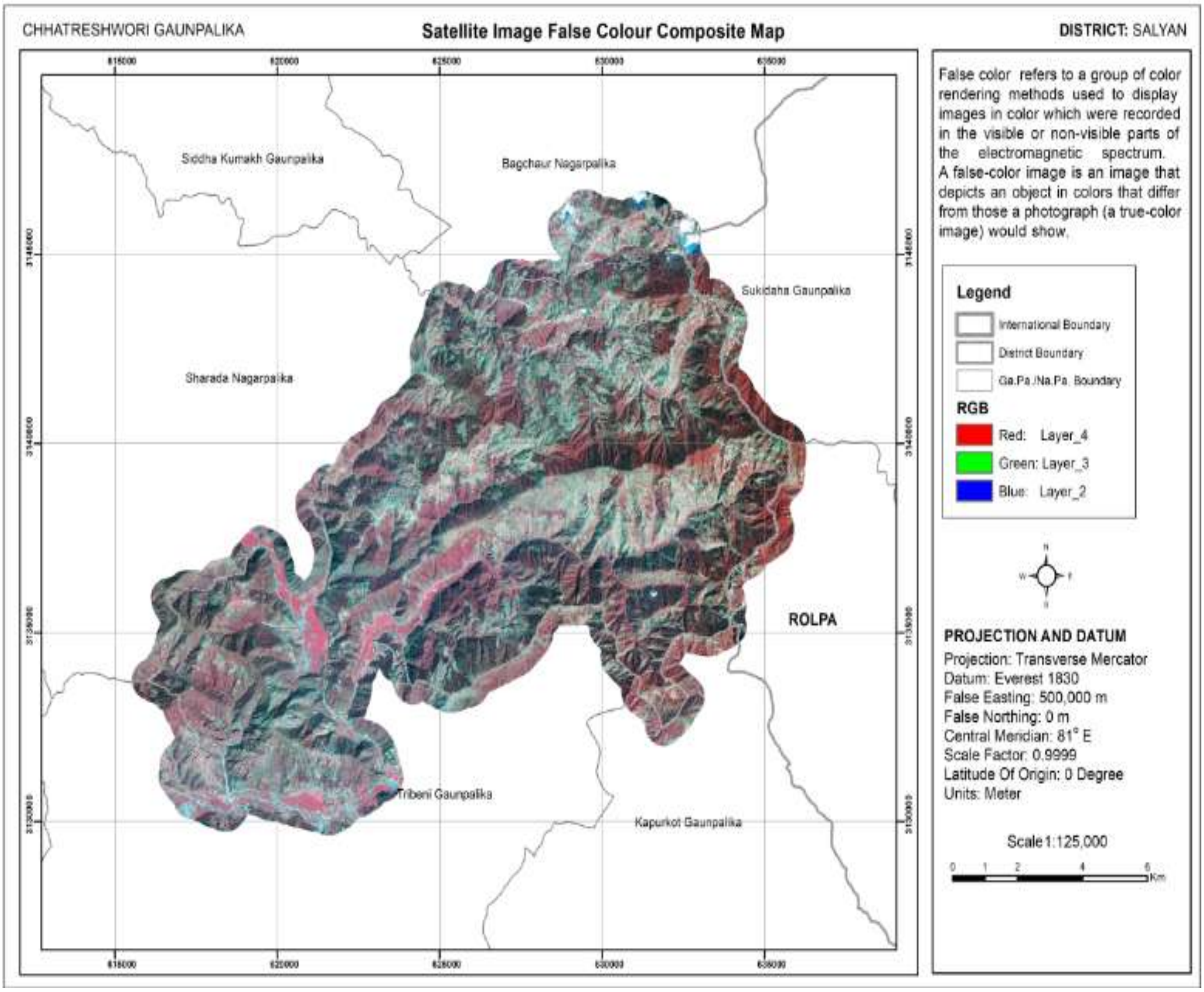

नक्सा १ : Satellite Image False Colour Composite Map

२.१ विज्ञ समूह गठन

स्थानीय स्तरको आवश्यकता र सम्बोधनलाई सुनिश्चित हुने गरी स्थानीय स्तरमा भू-उपयोग, नाप नक्सा, भू-सूचना प्रविधि, कृषि, वन, शहरी विकास तथा सामाजिक एवम् आर्थिक क्षेत्रलाई समेट्ने क्षमतावान विज्ञहरुको गठन गरिएको छ।

२.२ स्थानीय सरोकारवालासंगको छलफल

गाउँपालिकाको भू-उपयोग योजना तजुर्मा गर्दा गाउँपालिकाले बनाएको guideline, भू-उपयोग ऐन २०७६, भू-उपयोग योजनाविद, स्थानीय जनप्रतिनिधि, टोल विकास समिति सदस्य, बुद्धिजीवि, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सरकारी कर्मचारी, आदि बीच छलफल गरिएको छ। यसका साथसाथै स्थानीय सूचना तथा डाटाहरु सङ्कलनको कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ।

गाउँपालिकाको भू-उपयोग योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय स्तरमा रहेका सडक, खोलानाला, धार्मिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, औद्योगिक, पुरातात्विक, शैक्षिक, सामुदायिक, व्यवसायिक, कृषि पकेट क्षेत्र, आवासीय क्षेत्र एवम् सार्वजनिक महत्व लगायतका क्षेत्र तथा तिनका मापदण्ड माथि छलफल गरिएको छ ।

फोटो १ : सरोकारवालाहरुसंग छलफलका झलकहरु

प्राथमिक डाटाका रुपमा भूमिको सम्भावित उपयोग, सम्भाव्यता तथा सीमाहरुलाई समेट्ने किसिमका डाटा सङ्कलन गर्नका लागि स्थलगत भ्रमण, स्थानीय जनतासँगका छलफल, अन्तरक्रियाहरु जस्ता विधि अपनाइएको छ। आर्थिक, जनसांख्यिक लगायतका डाटाहरु गाउँपालिका स्थित स्थानीय निकायहरुबाट सङ्कलन गरिएको छ (**अनुसुची १ र २**) ।

२.३ वर्तमान भू-उपयोगको नक्साङ्कन

भू-उपयोगको हालको अवस्थाको वर्गीकरणका लागि भू-उपग्रह चित्र सहायता लिइएको थियो भने क्षेत्रगत डाटाको सङ्कलनका लागि भने GPS प्रणालीमा आधारित क्षेत्रगत सर्वेक्षण र स्थानीय सरोकारवाला र विज्ञको ज्ञान तथा अनुभवको प्रयोग गरिएको थियो। प्रत्येक वडामा अवस्थित विद्यालयहरू, स्वास्थ्य संस्था, वडा कार्यालय, मठमन्दिर, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक स्थलहरू, खानेपानीका ट्याङ्की, कोट, पार्क तथा सडक, आदिको स्थलगत सर्वेक्षण गरी आधार नक्सा तयार गरिएको छ। यी सम्पूर्ण विधिबाट सङ्कलित भौगोलिक तथा भू-उपयोग सम्बन्धित जानकारीहरुको प्रशोधन पछि यसलाई गाउँपालिकाले निर्धारण गरेका भू-उपयोग वर्गका आधारमा १० वटा वर्गमा विभाजन गरिएका छन्।

- कृषियाग्य क्षेत्र
- व्यवसायिक शहरी क्षेत्र
- औद्योगिक क्षेत्र
- खानी तथा खनिज क्षेत्र
- धार्मिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्र
- वन तथा बनस्पति क्षेत्र
- सार्वजनिक क्षेत्र
- आवास क्षेत्र
- नदी तथा तालतलैया क्षेत्र
- अन्य क्षेत्र

भू-उपयोग ऐन २०७६ ले निर्धारण गरेका मापदण्डहरु तथा विज्ञ टोली तथा स्थानीय सरोकारवालाको संयुक्त प्रयासबाट बनाईएको हालको भू-उपयोगको आधारमा आगामी ५-१५ वर्षमा हुने गाउँपालिकाको भू-उपयोगको अवस्थालाई प्रक्षेपण गरिएको छ। हालको भू-उपयोग तथा आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको आधारमा स्थानीय सरोकारवालाको राय सुझाव तथा विज्ञको रायलाई समायोजन गरी भू-उपयोग योजना तयार गरिएको छ।

यसरी तयार गरिएको मस्यौदालाई एक पटक पुनः सरोकारवालाहरुको माझमा लगी छलफल गरी आम सरोकारहरुको राय सुझाव, जानकारी एवम् छलफलका लागि पेश गरि सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुबाट प्राप्त राय, सल्लाह, सुझाव तथा टिप्पणीहरुलाई सम्बोधन गरी भू-उपयोग योजनालाई अद्यावधिक गरिएको छ। यसरी गाउँपालिकास्तरमा निर्माण गरिएको सहभागितात्मक भू-उपयोग योजनालाई एक औपचारिक

समारोहका बीच हस्तान्तरण गरिएको छ । जसलाई उपस्थिति सबै सरोकारवालाहरुले पूर्ण पालना एवम् कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धता जनाएसँगै पूर्ण रुपमा योजना तर्जुमा सम्पन्न गरिएको छ ।

२.४ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

भू-उपयोग योजनाको उद्देश्य, लक्षित उपलब्धी, हासिल उपलब्धी तथा हासिल गर्न बाँकी उपलब्धी समेतलाई समय समयमा स्वःमूल्याङ्कनले गरिएको छ। भू-उपयोग योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन स्वमूल्याङ्कन र अनुगमनका आधारमा गरिएको छ। कार्यक्रमका प्रभाव, आवश्यक संशोधन, सुधार र समायोजनका सन्दर्भमा भने सरोकारवालाबीच छलफल, बहस, अन्तरक्रियालाई माध्यम बनाइने व्यवस्था छ। यसरी तर्जुमा गरिएको भू-उपयोगका आगामी परिवर्तनहरुलाई गाउँपालिकास्तरका प्राविधिकहरुका सहयोगमा अद्यावधिक गर्न सकिने छ। आगामी दिनमा यस गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार परिवर्तन एवम् परिमार्जन गर्न सक्ने छ।

परिच्छेद ३ : गाउँपालिकाका संक्षिप्त विवरण

३.१ गाउँपालिकाको परिचय

छत्रेश्वरी गाउँपालिका कर्णाली प्रदेश अन्तर्गत सल्यान जिल्लाका साविकका ४ वटा गा.वि.स. हरु क्रमशः दमाचौर, केोर्बाङझिम्पे, लेखपोखरा र छायाँछेत्र मिलेर बनेको हो । भौगोलिक हिसाबले यस गाउँपालिका समुद्रा सतहबाट ८३९ मिटर देखी २८०० मि. उचाइमा रहेको छ भने २८.३२° उत्तर अक्षांश र ८२.२३° पूर्वी देशान्तर सम्म फैलिएको छ | यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १५०.६९ वर्ग कि.मी छ। यस गाउँपालिकाको पुर्वमा रोल्पा जिल्ला पश्चिममा शारदा नगरपालिका उत्तरमा बागचौर नगरपालिका र दक्षिणमा त्रिवेणी र कपुरकोट गाउँपालिका सँग जोडिएको छ। कृषि र पशुपालन यहाँका मानिसहरुको प्रमुख पेशा हुन्।यस साथ साथै मानिसहरु वैदेशिक रोजगारीमा पनि गएका छन्।जडीबुटी तथा पर्यटन व्यवसाय पनि सम्भावना रहेको छ। उपयुक्त हावापानी, माटो, पुर्वाधार आदिका आधारले यो गाउँपालिकाले व्यवसायिक कृषिको धेरै सम्भावना बोकेको छ। उपलब्ध खेतीयोग्य जमिनमा धान, मकै, गहुँ, कोदो, चना, मुसुरो, आलु, टिमुर, अलैची उत्पादन हुन्छ।

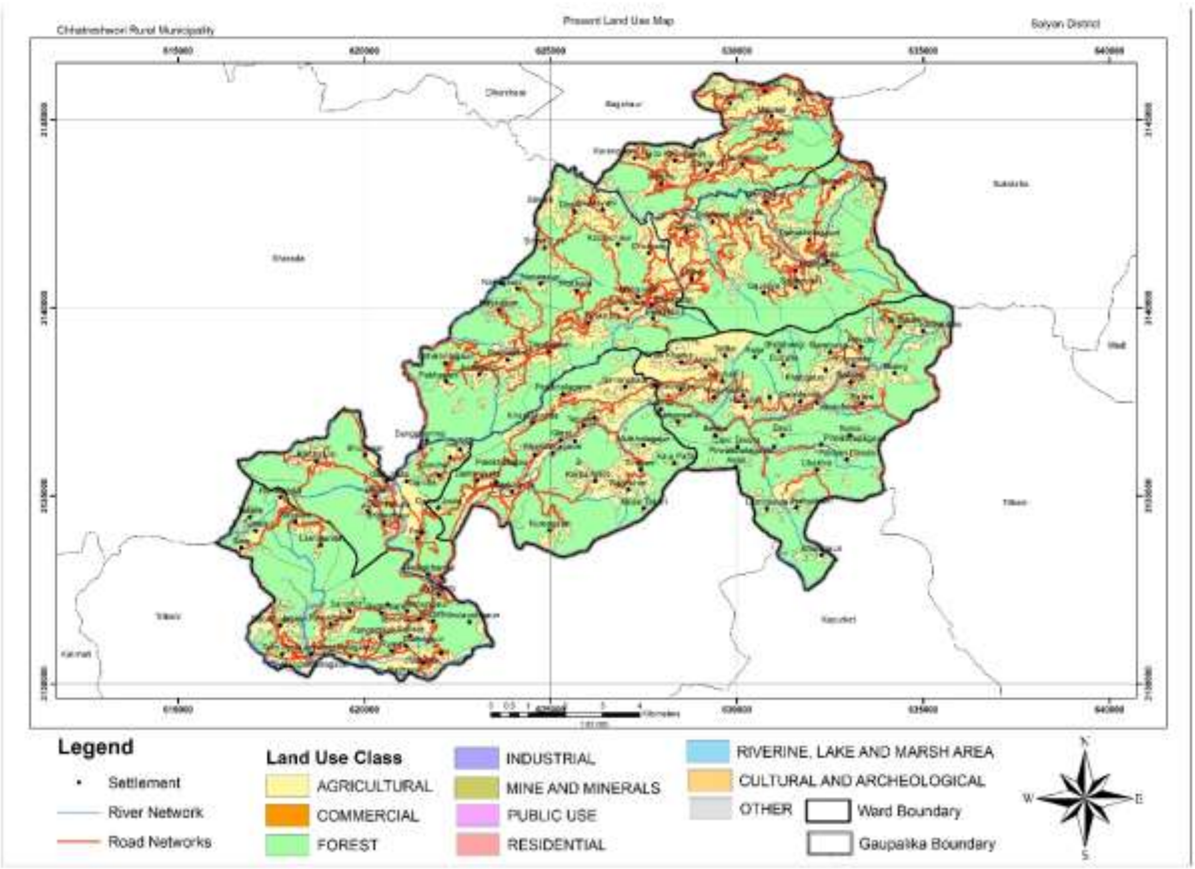

नक्सा २ : गाउँपालिकाको Present Land Use नक्सा

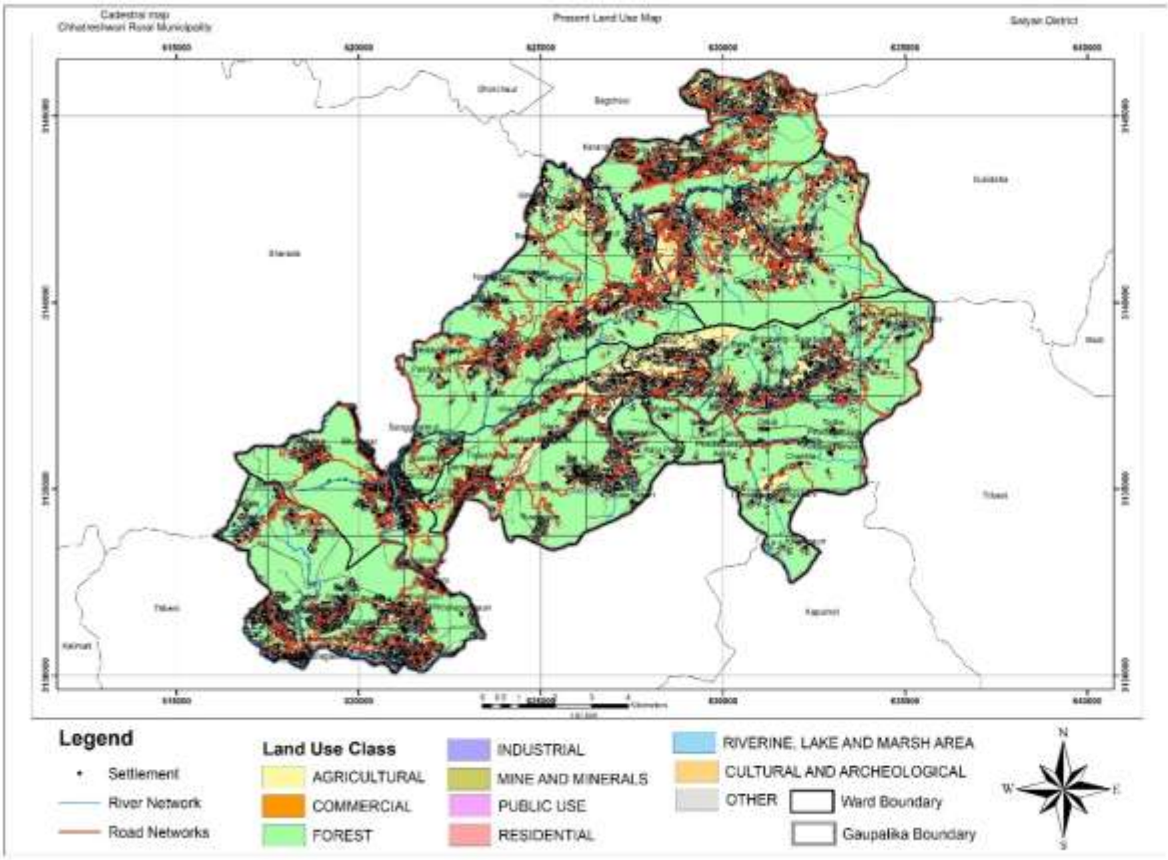

नक्सा ३ : गाउँपालिकाको Cadastral नक्सा

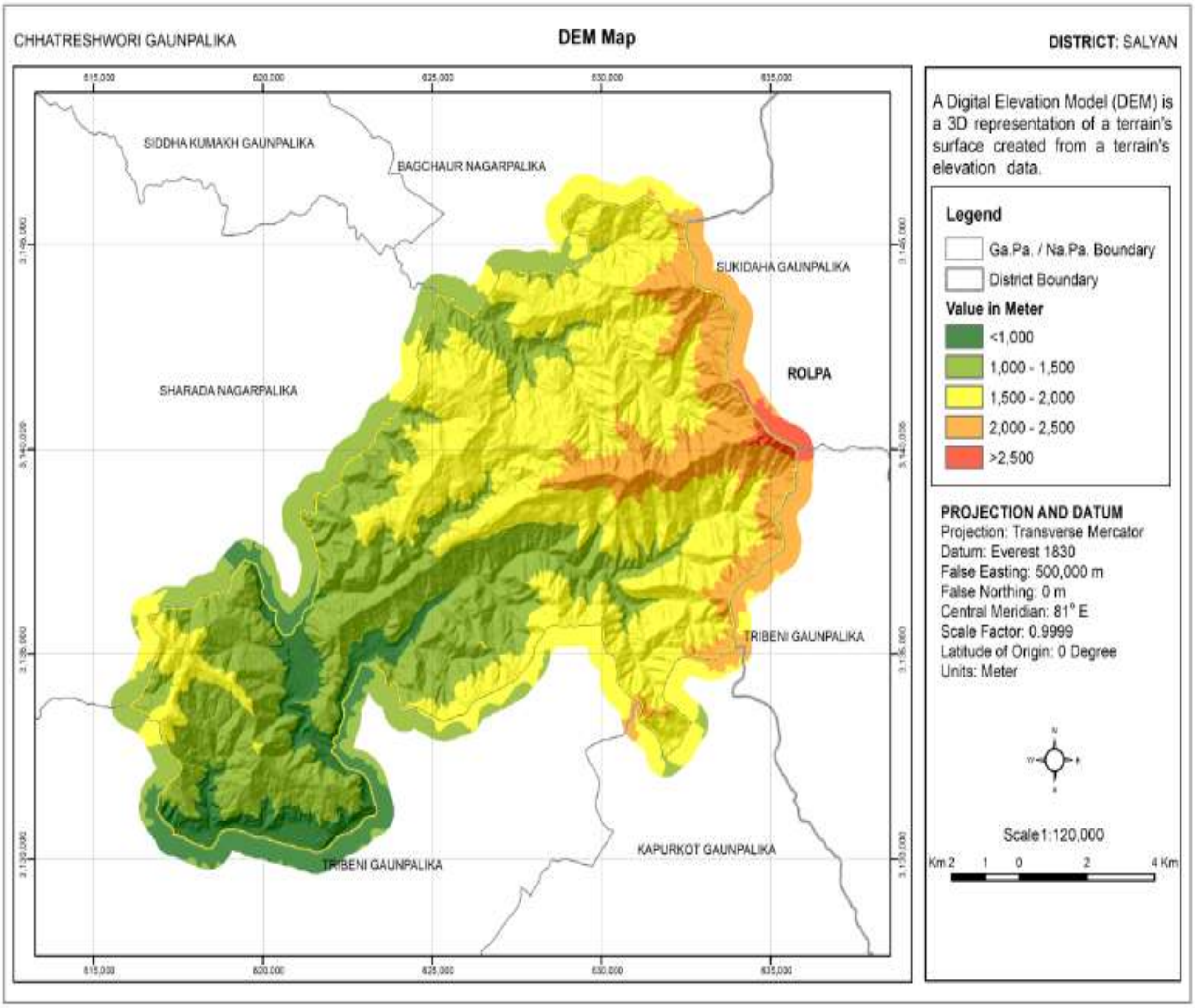

नक्सा ४ : गाउँपालिकाको DEM नक्सा

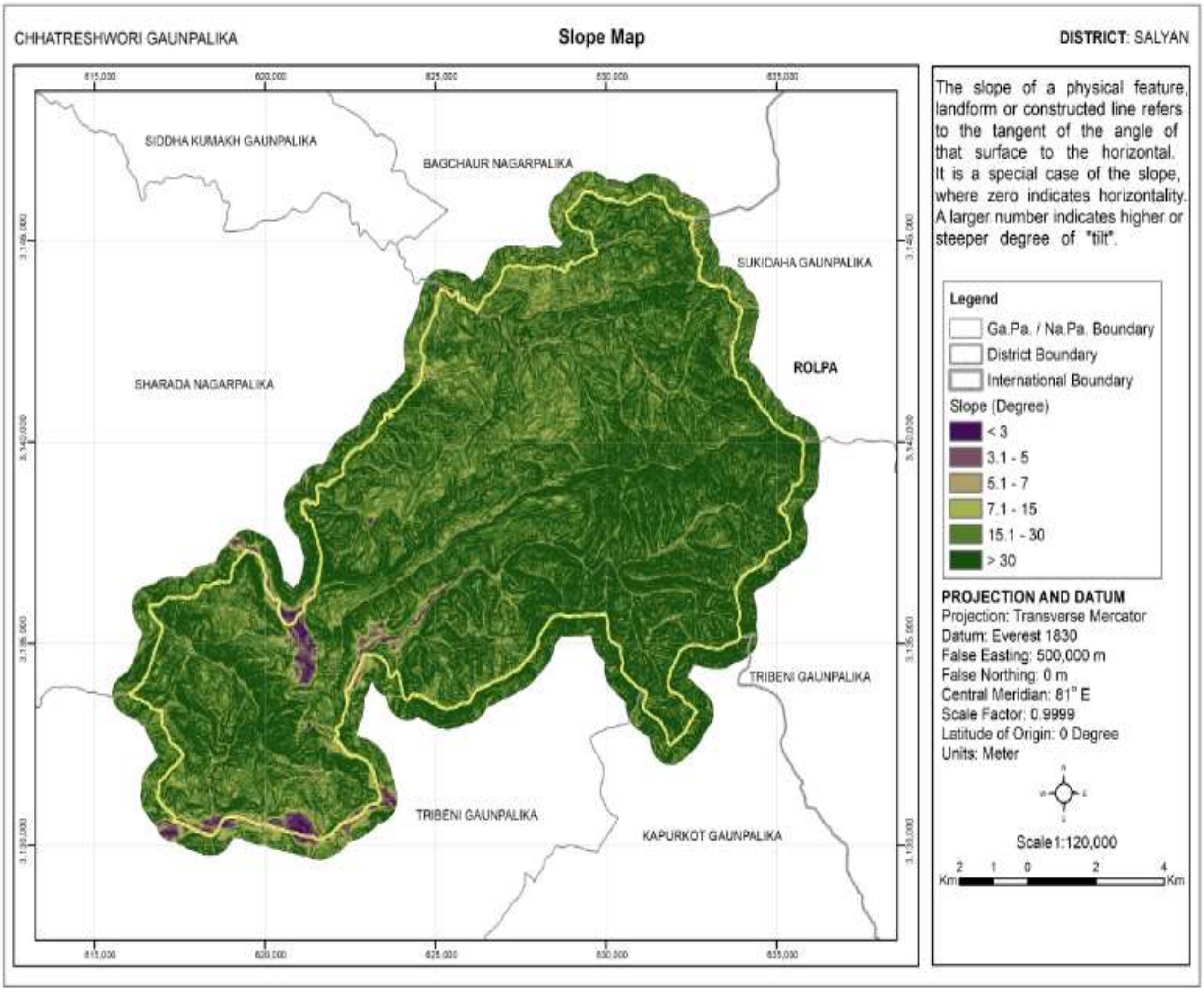

नक्सा ५ : गाउँपालिकाको Slope नक्सा

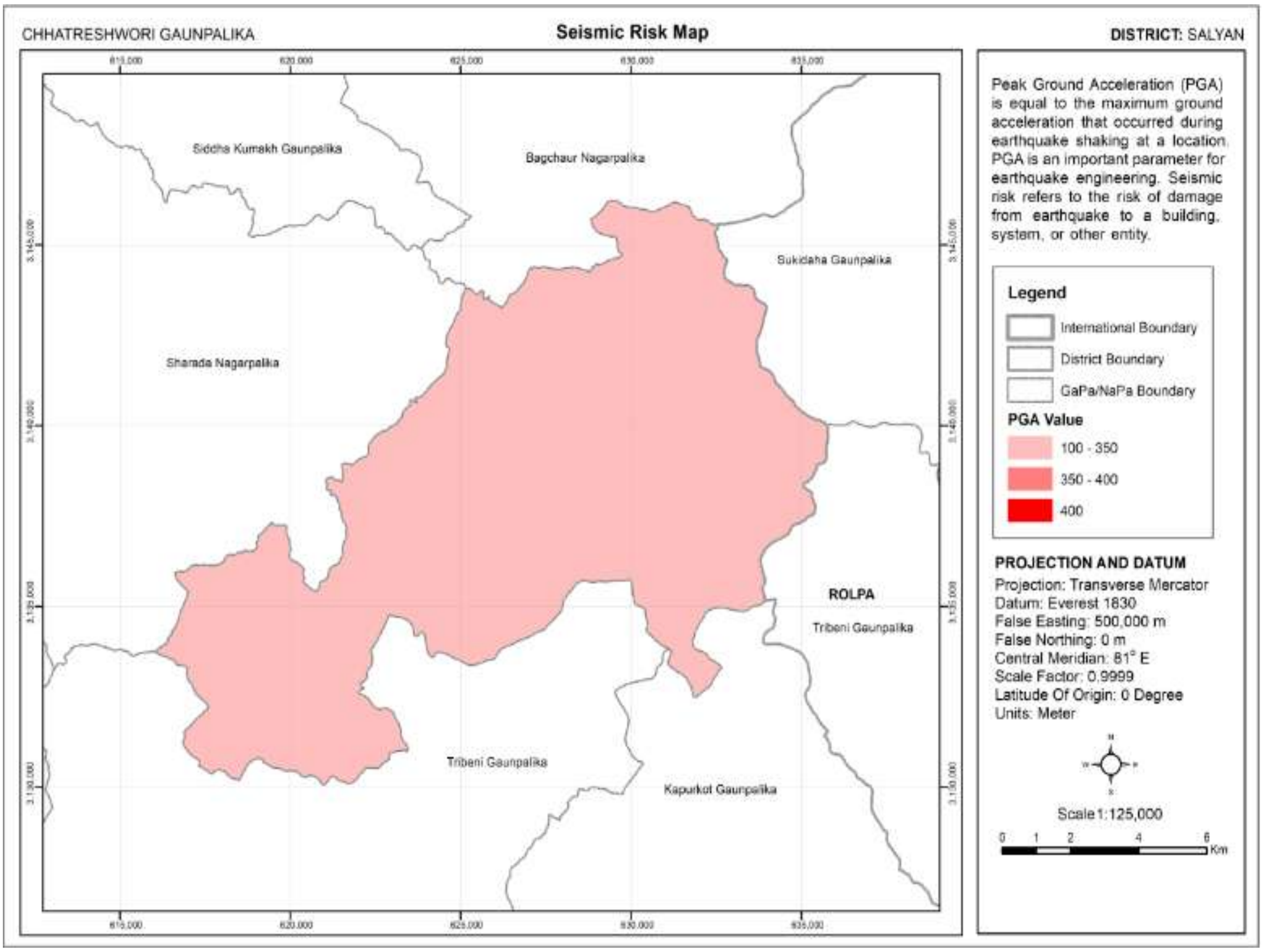

नक्सा ६ : गाउँपालिकाको Seismic Risk नक्सा

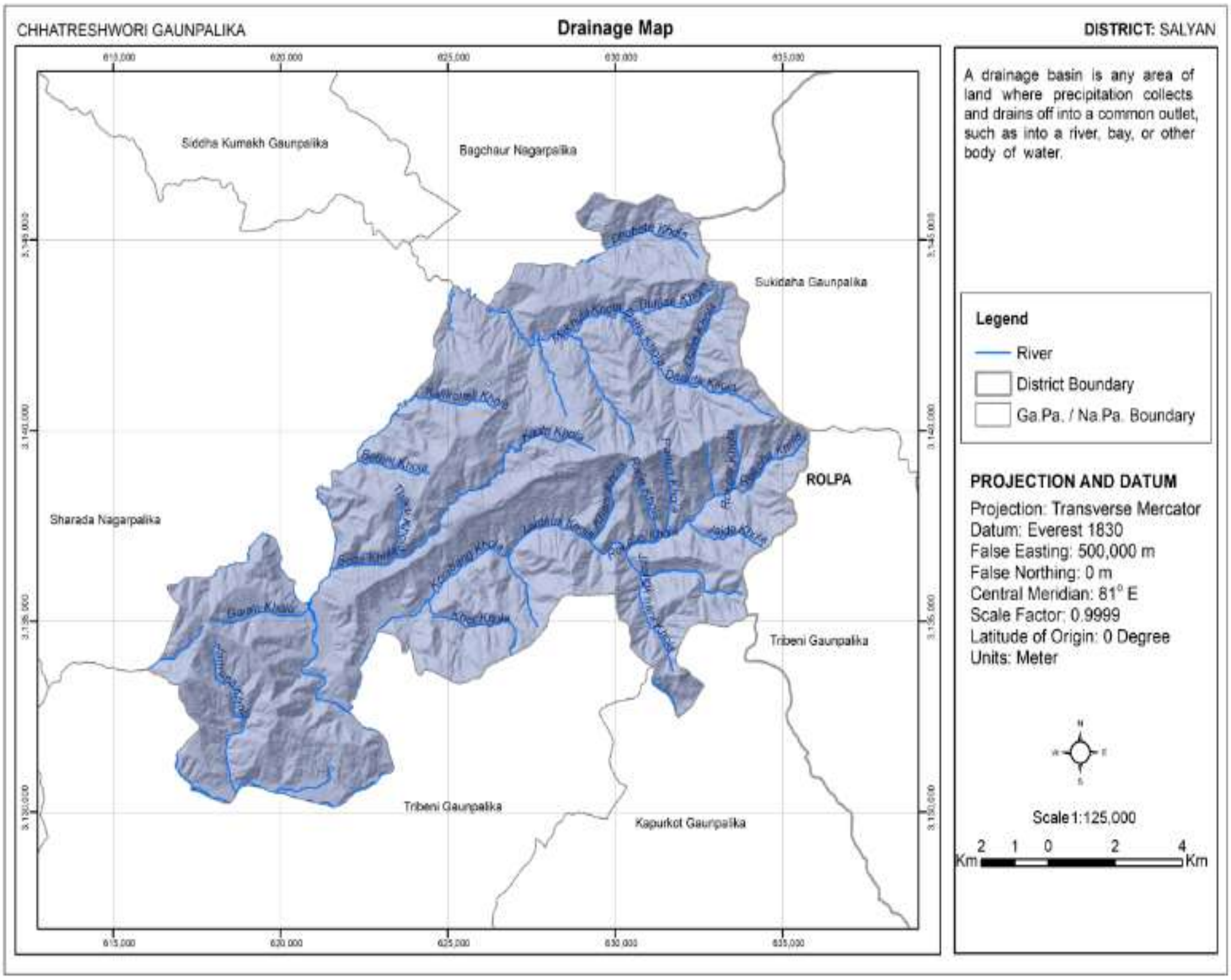

नक्सा ७ : गाउँपालिकाको Drainage नक्सा

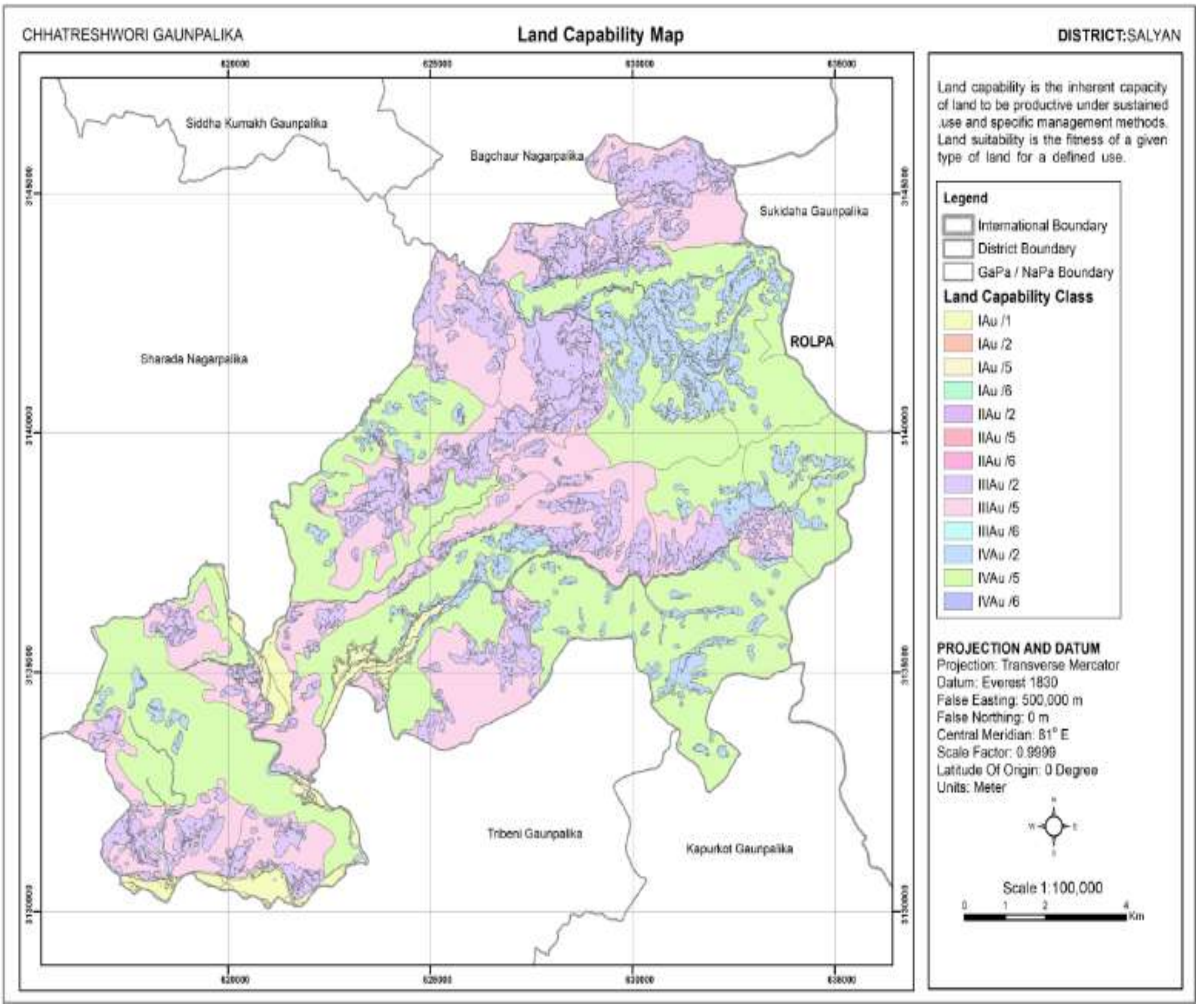

नक्सा ८ : गाउँपालिकाको Land Capability नक्सा

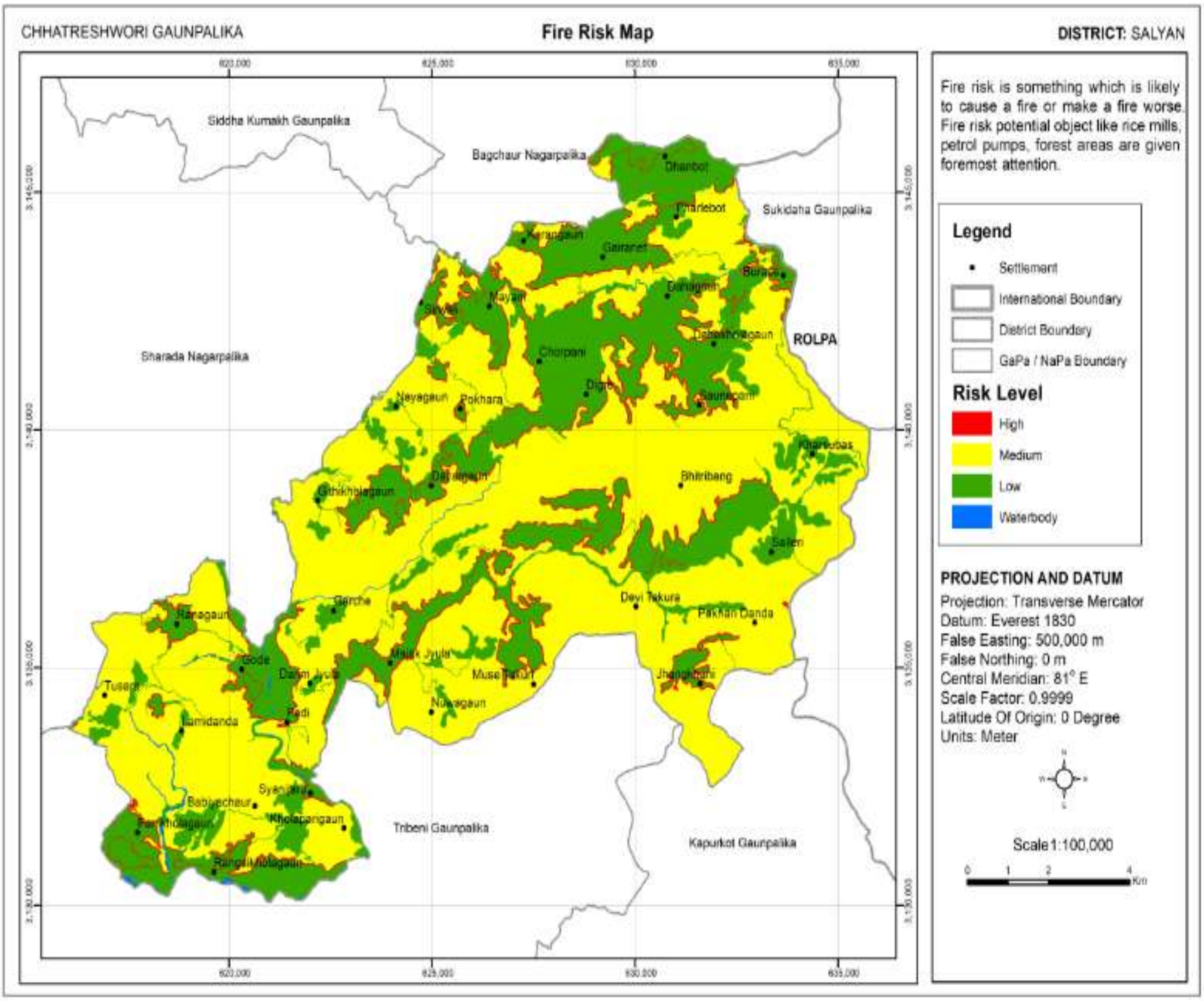

नक्सा ९ : गाउँपालिकाको Fire Risk नक्सा

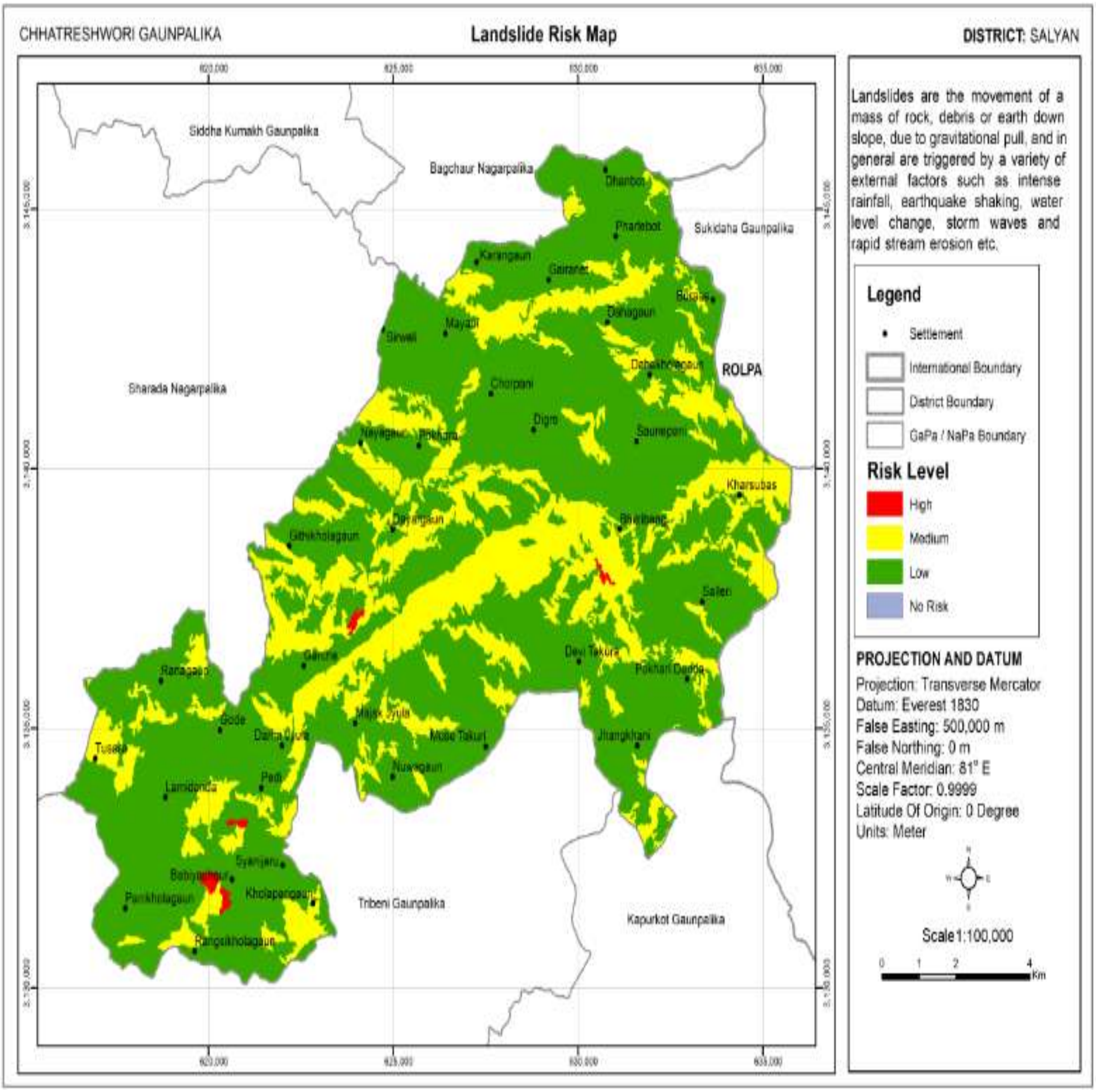

नक्सा १० : गाउँपालिकाको Landslide Risk नक्सा

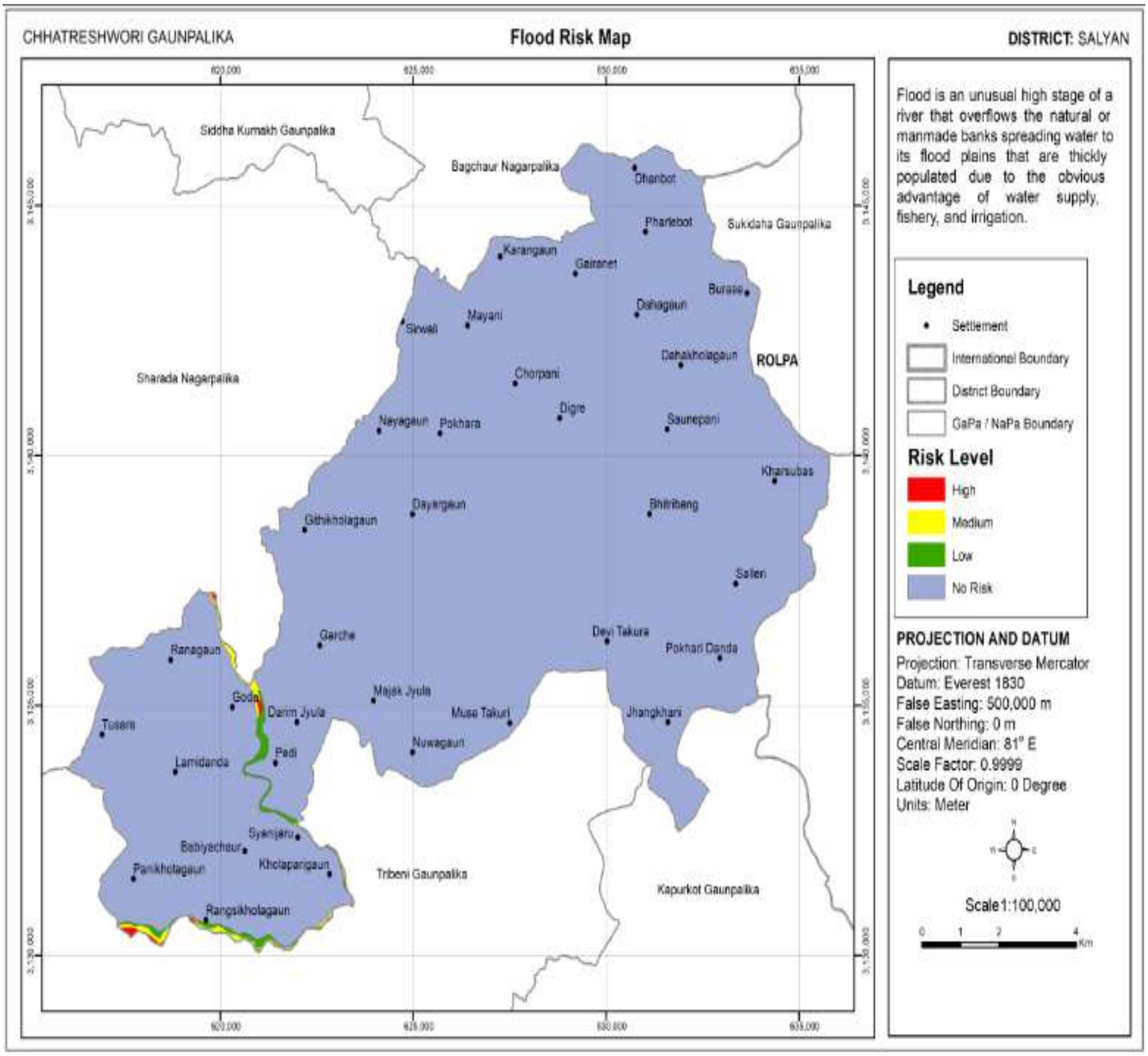

नक्सा ११ : गाउँपालिकाको Flood Risk नक्सा

परिच्छेद ४ : वर्तमान भू-उपयोगको अवस्था

४.१ वर्तमान भू-उपयोग

गाउँपालिकाको भू-उपयोगलाई जम्मा १० वटा वर्गमा वर्गीकरण गरेर व्याख्या गर्न सकिन्छ :

- कृषियोग्य क्षेत्र
- व्यवसायिक शहरी क्षेत्र
- औद्योगिक क्षेत्र
- खानी तथा खनिज क्षेत्र
- धार्मिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्र
- वन तथा वनस्पति क्षेत्र
- औद्योगिक क्षेत्र
- सार्वजनिक क्षेत्र
- आवास क्षेत्र
- नदी तथा तालतलैया क्षेत्र
- अन्य क्षेत्र

४.२ गाउँपालिकाका भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था

छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्थालाई हेर्दा गाउँपालिकाको सबभन्दा ठुलो भू-भाग वन तथा वनस्पति (९२८४.५६ हेक्टर) र कृषि क्षेत्रले (५३१३.२६ हेक्टर) ओगटेको छ। त्यस्तै नदी तथा ताल तलतलैया ९९.१७ हेक्टर, सार्वजनिक क्षेत्रले १४०.८९ हेक्टर तथा आवास क्षेत्रले १९९.७८ हेक्टर भुभाग ओगटेको छ। वर्तमान भू-उपयोगकोसम्पूर्ण अवस्थाको वर्तमान विवरण निम्न तालिका र नक्सामा देखाइएको छ ।

तालिका १: गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	५३१३.२६
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	९२८४.५६
आवास क्षेत्र	१९९.७८
ब्यवसायिक क्षेत्र	०.४८
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	१४०.८९
अन्य	४०.७१
खानी तथा खनिज क्षेत्र	०.३९
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	०.१७
नदि तथा ताल तलैया	९९.१७
जम्मा	**१५०७९.४१**

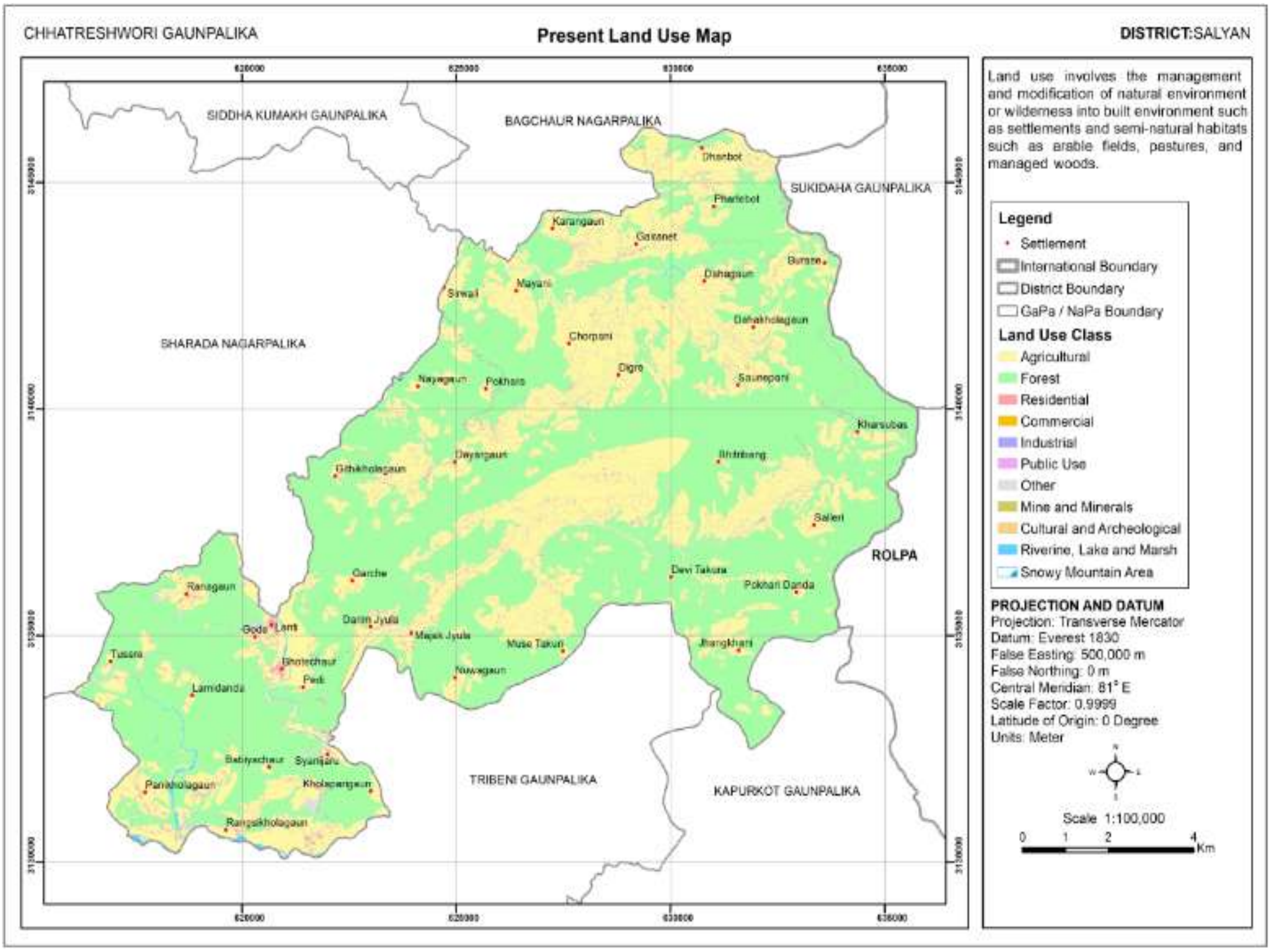

नक्सा १२ : गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा

तालिका २ : वडा नं. १ को भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	८२४.१
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	८५१.४९
आवास क्षेत्र	२२.७६
व्यवसायिक क्षेत्र	-
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२७.५८
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	११.९२
जम्मा	१७३७.८५

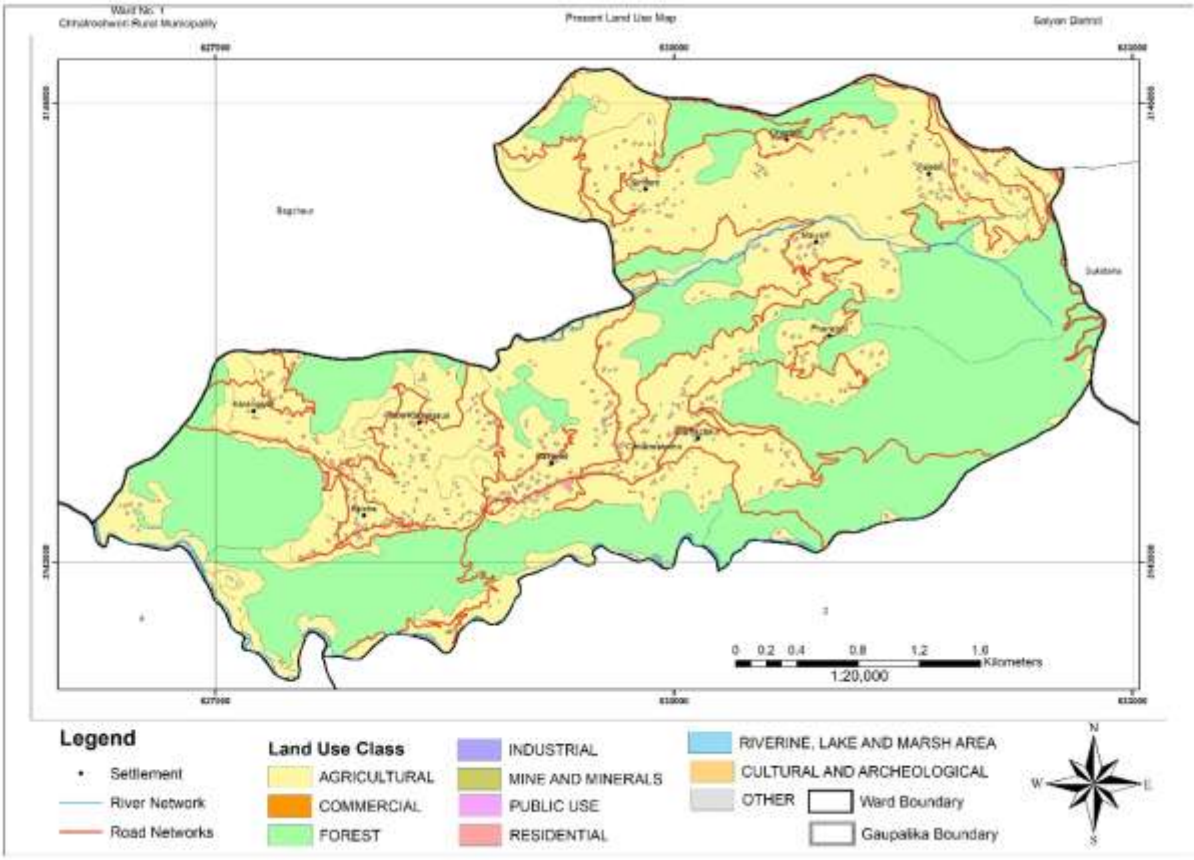

नक्सा १३ : वडा नं. १ को भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था नक्सा

तालिका ३ : वडा नं. २ को भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	१०४२.२७
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	२०२७.०४
आवास क्षेत्र	२७.२८
ब्यवसायिक क्षेत्र	-
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	३१.८५
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	०.३९
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	१२.७७
जम्मा	३१४१.६

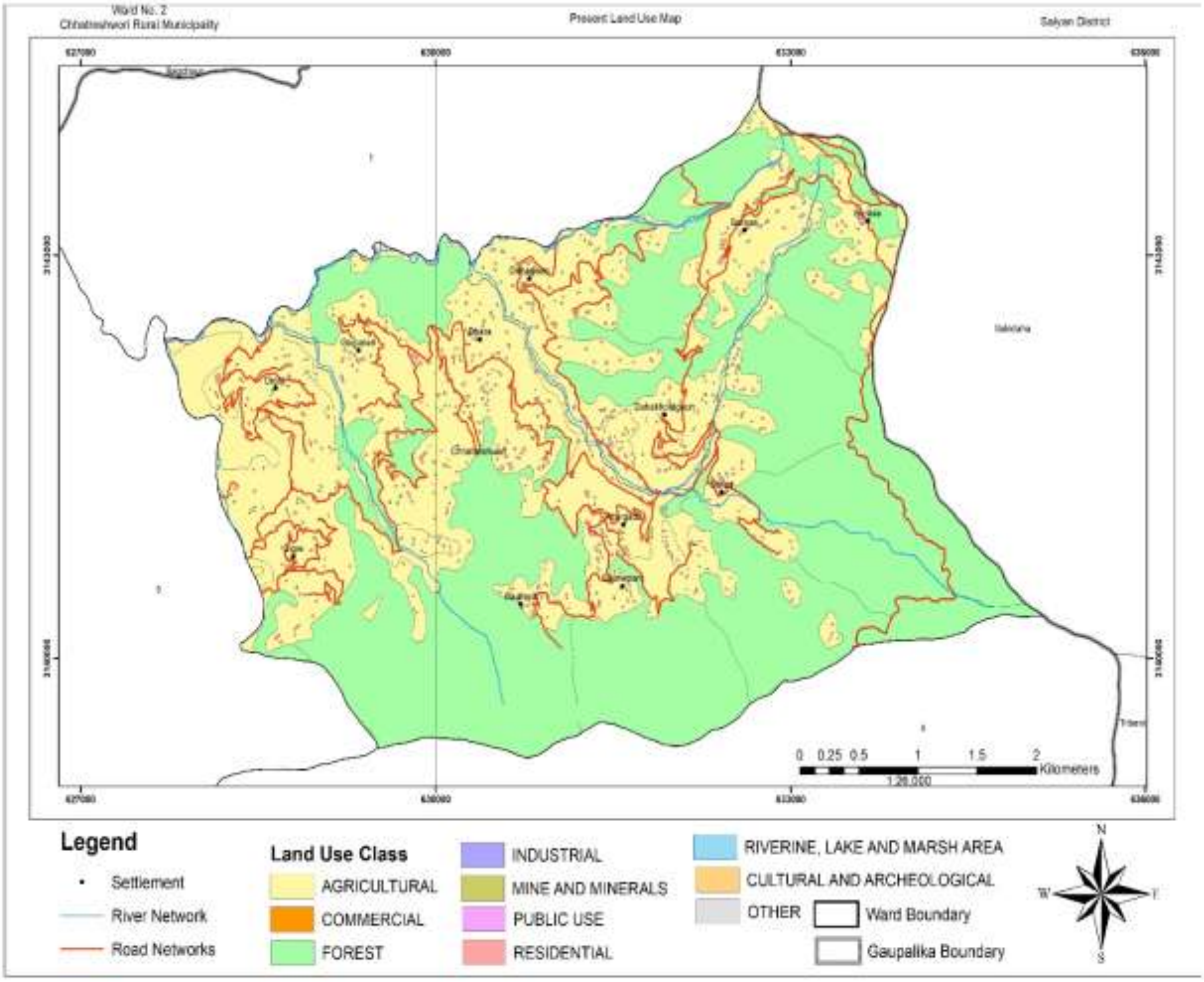

नक्सा १४ : वडा नं. २ को भू-उपयोगको नक्सा

तालिका ४ : वडा नं. ३ को भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	११२४.९९
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	२३७२.०७
आवास क्षेत्र	३३.५९
ब्यवसायिक क्षेत्र	०.०६३
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	१५.३६
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	११.१४
जम्मा	३५५७.२१

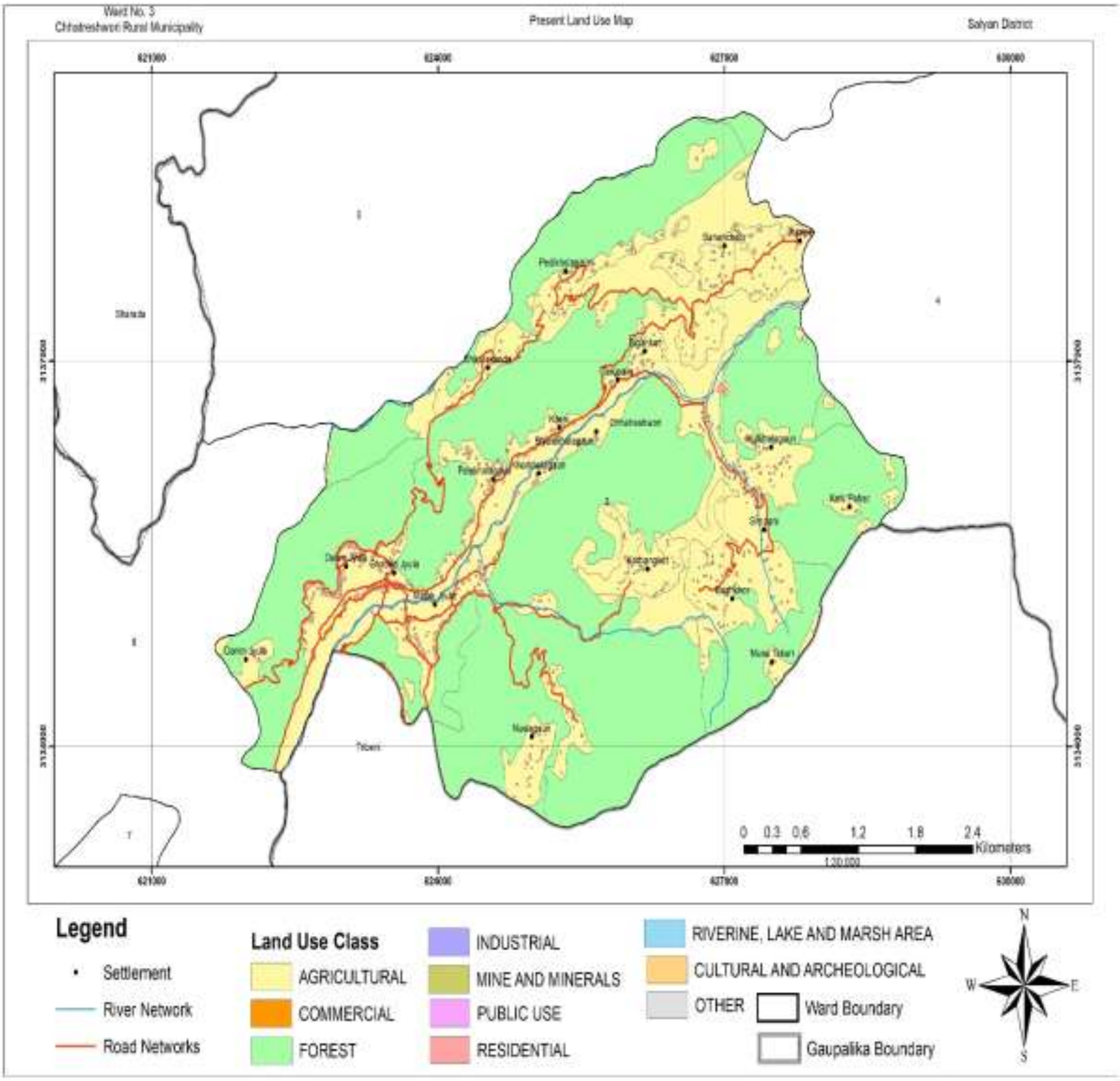

नक्सा १५ : वडा नं. ३ को भू-उपयोगको नक्सा

तालिका ५ : वडा नं. ४ को भू-उपयोगको वर्तमान नक्सा

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	११८४.७४
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	३१४४.९६
आवास क्षेत्र	२७.८१
व्यवसायिक क्षेत्र	०.१९
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२९.७३
अन्य	१.१८
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	७.४४
जम्मा	४३९६.०५

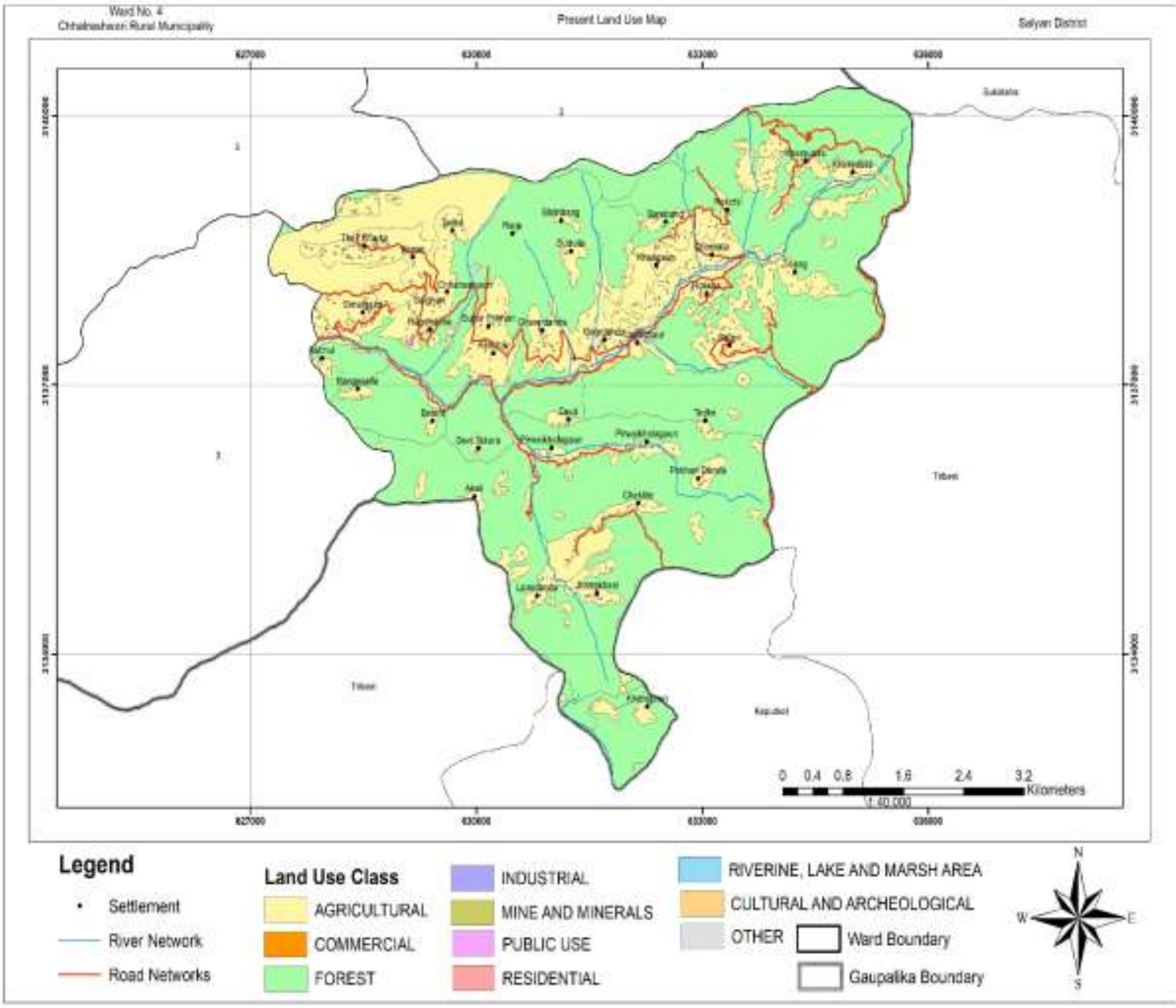

नक्सा १६ : वडा नं. ४ को भू-उपयोगको नक्सा

तालिका ६ : वडा नं. ५ को भू—उपयोगको वर्तमान अवस्था

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	१२६६.१४
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	२५२६.७५
आवास क्षेत्र	२८.५९
ब्यवसायिक क्षेत्र	०.०४१
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२३.०२
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	१३.५
जम्मा	३८५८.०४

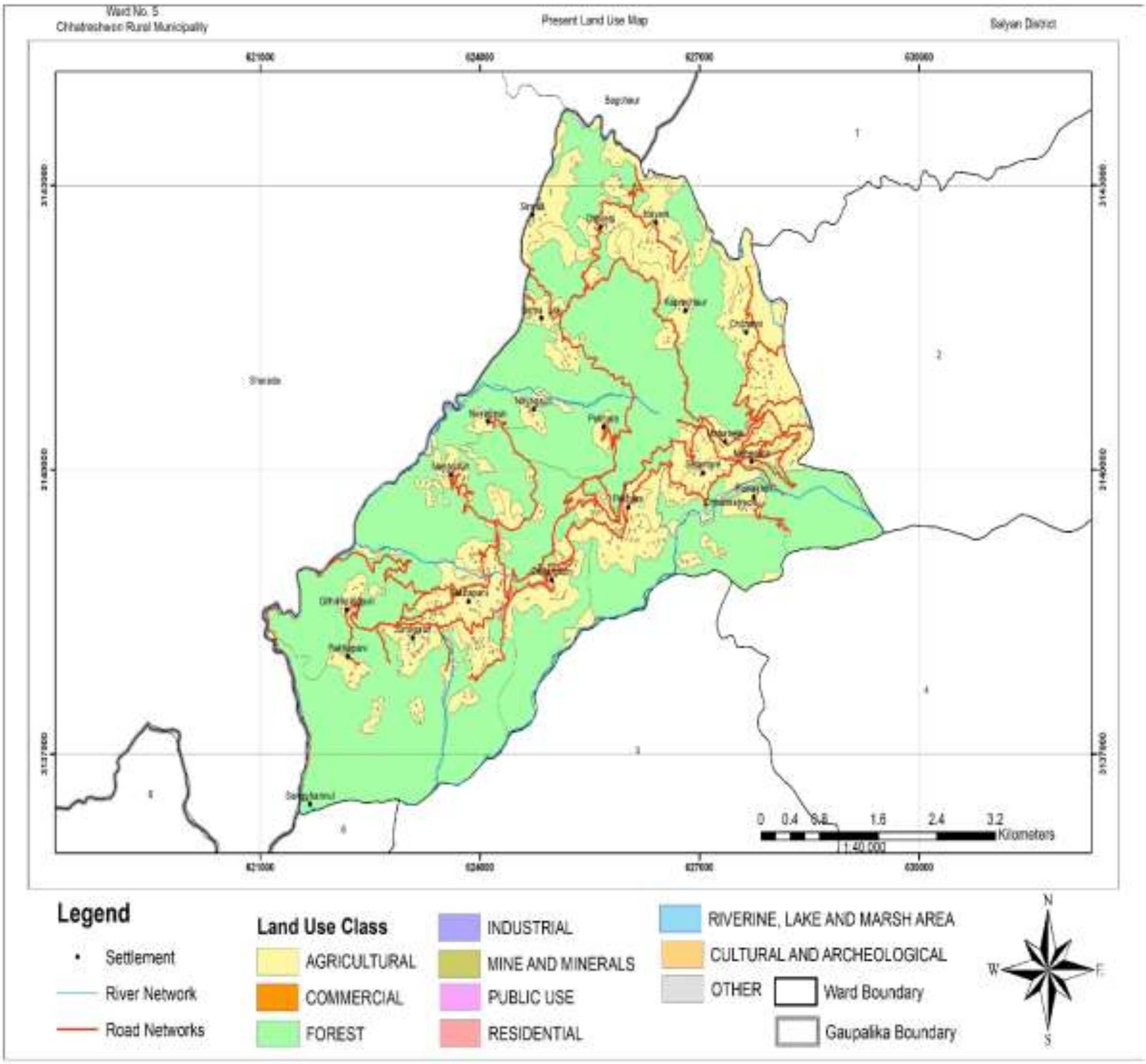

नक्सा १७ : वडा नं. ५ को भू-उपयोग नक्सा

तालिका ७ : वडा नं ६ को भू-उपयोगको वर्तमान अवस्था

वर्तमान भू-उपयोग वर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	३७७.२९
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	१८७६.८
आवास क्षेत्र	२८.५३
ब्यवसायिक क्षेत्र	०.०४२
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२४.८५
अन्य	१०.७५
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	०.१२
नदि तथा ताल तलैया	२६.५७
जम्मा	२३४४.९५

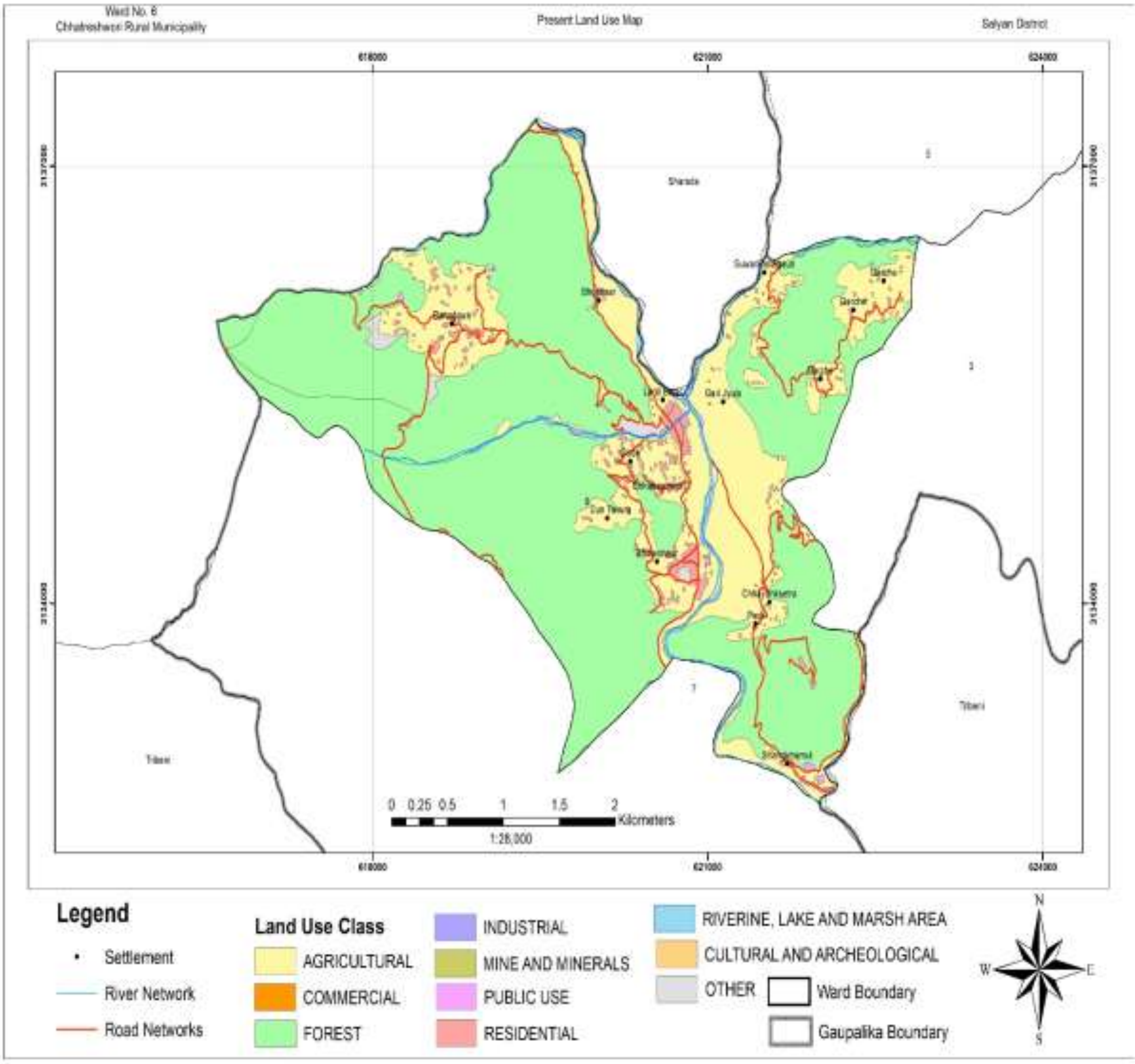

नक्सा १८ : वडा नं. ६ को भू-उपयोग नक्सा

तालिका ८ : वडा नं ७ को भूउपसेगको वर्तमान अवस्था

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	६५२.२८
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	१५९५.७२
आवास क्षेत्र	३१.४
व्यवसायिक क्षेत्र	०.१५
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२९.५६
अन्य	२९.०२
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	०.०५१
नदि तथा ताल तलैया	५२.३४
जम्मा	२३९०.५२

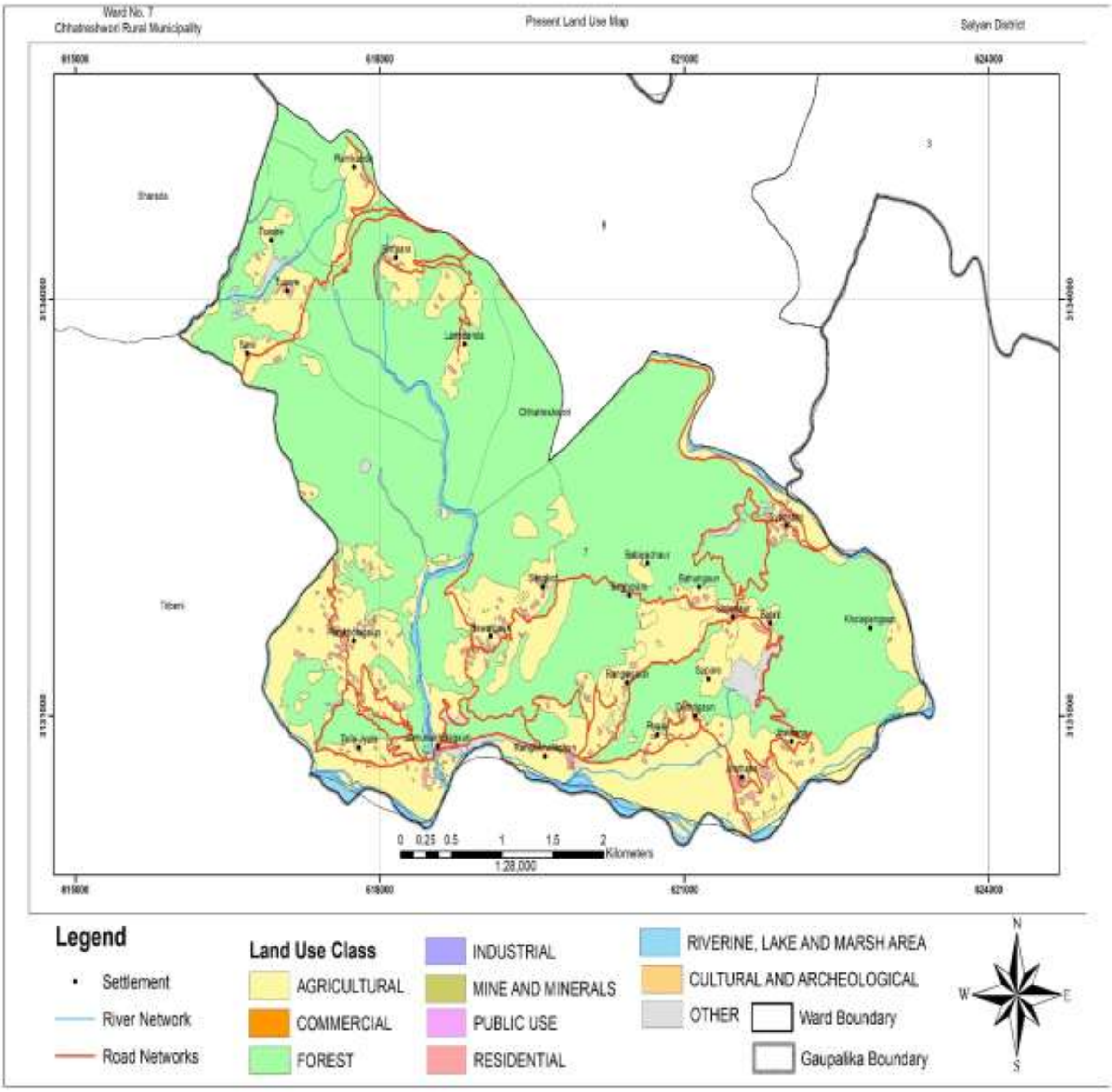

नक्सा १९ : वडा नं. ७ को भू-उपयोग नक्सा

४.३ गाउँपालिकाको आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको वडागत प्रक्षेपण

छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको भू-उपयोगको वर्तमान अवस्थालाई भू-उपयोगको आगामी ५-१५ वर्षको तथ्याङ्कसँग तुलना गर्दा कृषि, व्यावसायिक तथा आवासले ओगटेको क्षेत्रफलमा व्यापक परिवर्तन आएको हुनेछ। कृषियोग्य जमिन हालको अवस्था भन्दा ७४३.८६ हेक्टरले घटेर ४५६९.४ हेक्टरमा सीमित हुनेछ भने व्यावसायिक क्षेत्र ८१ हेक्टरले वृद्धि भई ८१.४८ हेक्टरमा फैलिनेछ । त्यस्तै आवास क्षेत्र १९९.७८ हेक्टरबाट वृद्धि भई ८६२.६४ हेक्टरमा फैलिनेछ। यसरी कृषियोग्य जमिन मासिनु र व्यवसायिक तथा आवास क्षेत्र बढनुमा जनसङ्ख्या को प्राकृतिक वृद्धि साथै बसाइँसराइको कारण मुख्य छन्। तीव्रतर रुपमा बढिरहेको जनसङ्ख्याहरु कृषियोग्य जमिनमा नयाँ बस्तीहरुमा व्यवस्थापन भईरहेका छन्। जसले गर्दा ठूला ठूला खेतीयोग्य जमिनमा बस्ती विस्तार भईरहेका छन् र आवास, व्यावसायिक र खेतीयोग्य जमिनको क्षेत्रफलमा व्यापक परिवर्तन हुने विश्लेषण गरिएको हो। यी भू-उपयोगका वर्ग बाहेक धार्मिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्र,उत्खनन, वन तथा वनस्पति, नदी तथा ताल तलैया, सार्वजनिक, तथा अन्य क्षेत्रको क्षेत्रफलमा भने आगामी ५ देखि १५ वर्षको अवधिमा खासै परिवर्तन नआउने देखिन्छ। छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको आगामी ५-१५ वर्षको भूउपयोगको वडागत प्रक्षेपणको अवस्थालाई निम्न तालिका र नक्सामा देखाइएको छ।

तालिका ९ : गाउँपालिकाको आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	४५६९.४
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	९२८४.५६
आवास क्षेत्र	८६२.६४
ब्यवसायिक क्षेत्र	८१.४८
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	१४०.८९
अन्य	४०.७१
खानी तथा खनिज क्षेत्र	०.३९
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	०.१७
नदि तथा ताल तलैया	९९.१७
जम्मा	१५०७९.४१

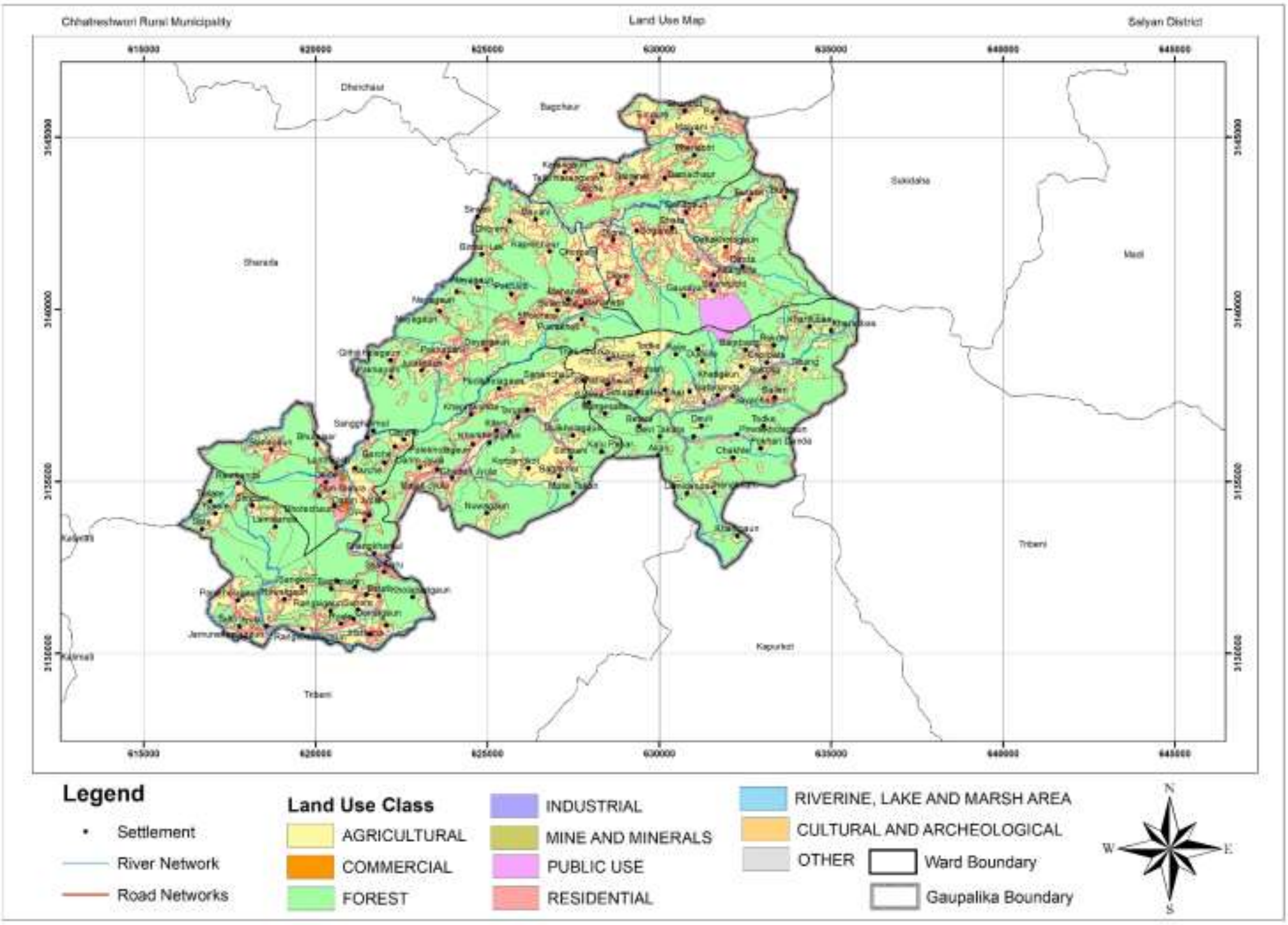

नक्सा २० : गाउँपालिकाको आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

तालिका १० : वडा नं. १ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण

वर्तमान भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	७१७.८३
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	८५१.४९
आवास क्षेत्र	११९.०३
ब्यवसायिक क्षेत्र	१०
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२७.५८
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	११.९२
जम्मा	१७३७.८५

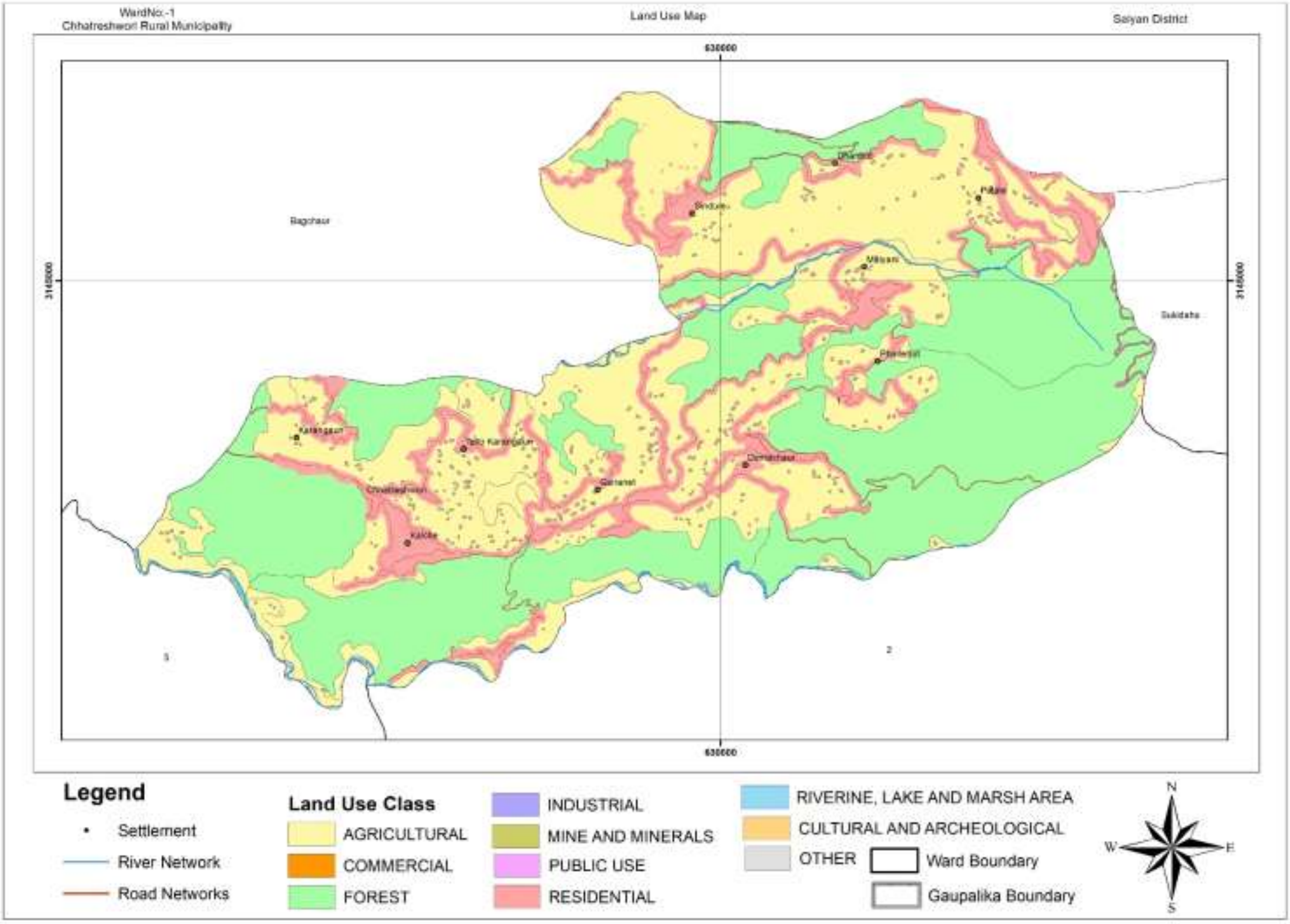

नक्सा २१ : वडा नं. १ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

तालिका ११: वडा नं. २ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण

भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	९३६.
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	२०२७.०४
आवास क्षेत्र	१२२.५४
ब्यवसायिक क्षेत्र	११
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	३१.८५
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	०.३९
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	१२.७७
जम्मा	३१४१.५९

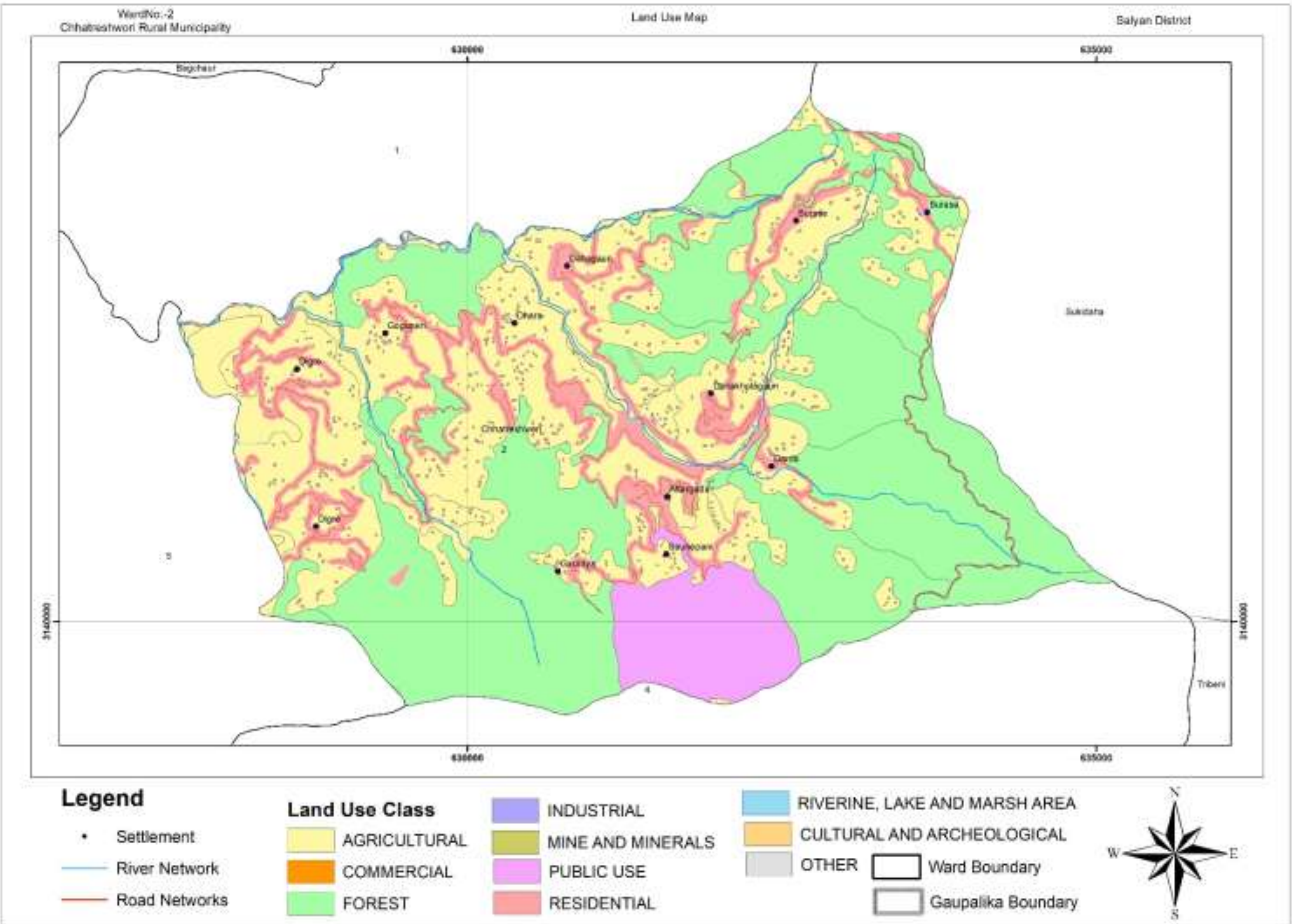

नक्सा २२ : वडा नं. २ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

तालिका १२ : वडा नं. ३ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण

भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	१०१८.७२
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	२३७२.०७
आवास क्षेत्र	१२७.८६
ब्यवसायिक क्षेत्र	१२.०६३
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	१५.३६
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	११.१४
जम्मा	३५५७.२१

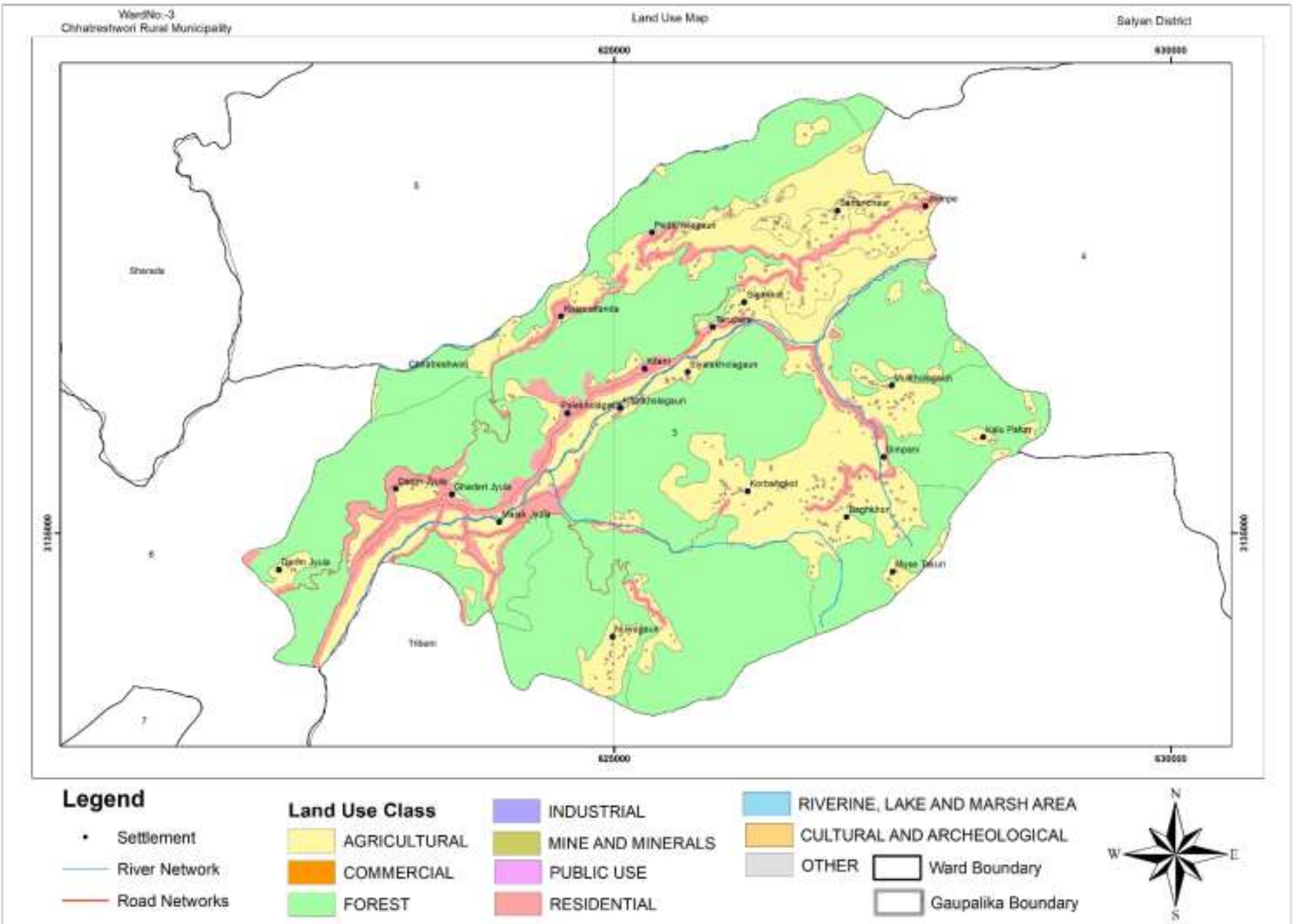

नक्सा २३ : वडा नं. ३ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

तालिका १३: वडा नं. ४ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण

भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	१०७८.४७
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	३१४४.९६
आवास क्षेत्र	१२०.०८
व्यवसायिक क्षेत्र	१४.१९
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२९.७३
अन्य	१.१८
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	७.४४
जम्मा	४३९६.०५

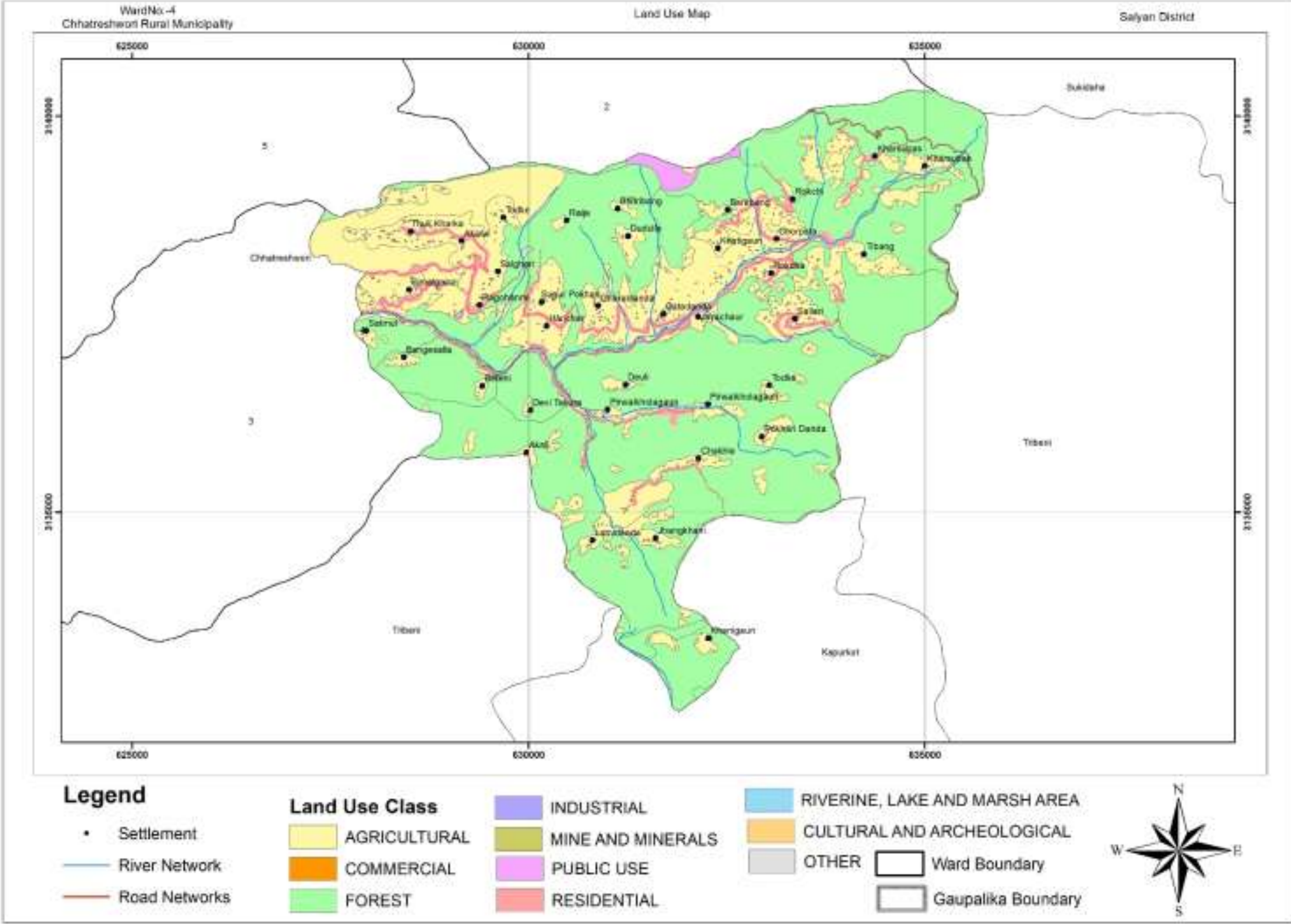

नक्सा २४ : वडा नं. ४ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

तालिका १४ः वडा नं. ५ को आगामी ५—१५ वर्षको भू—उपयोगको प्रक्षेपण

भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	११५९.८७
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	२५२६.७५
आवास क्षेत्र	१२४.८६
ब्यवसायिक क्षेत्र	१०.०४१
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२३.०२
अन्य	-
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	-
नदि तथा ताल तलैया	१३.५
जम्मा	३८५८.०४

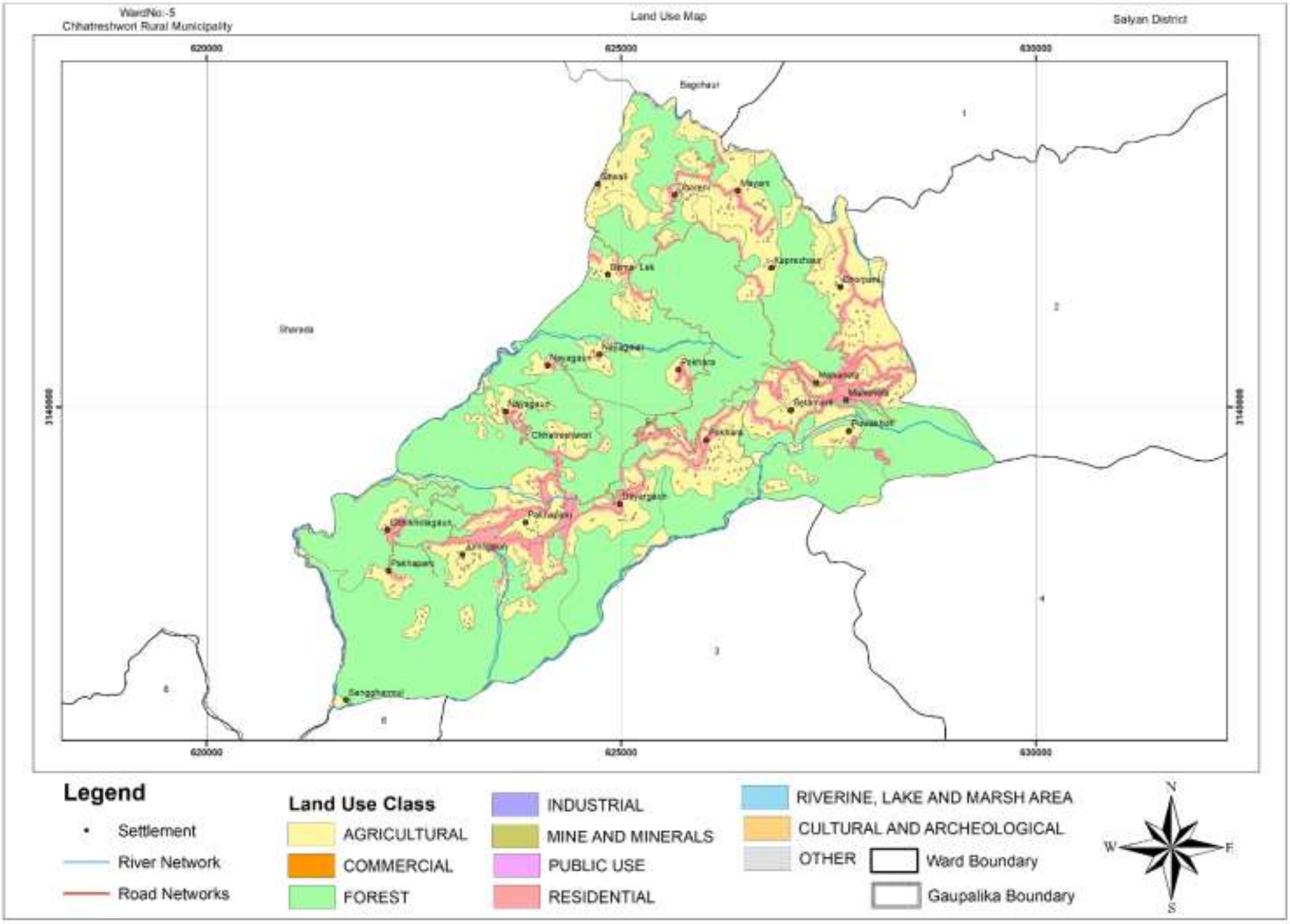

नक्सा २५ : वडा नं. ५ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

तालिका १५: वडा नं. ६ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण

भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	२७१.०२
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	१८७६.८
आवास क्षेत्र	१२३.८
ब्यवसायिक क्षेत्र	११.०४२
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२४.८५
अन्य	१०.७५
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	०.१२
नदि तथा ताल तलैया	२६.५७
जम्मा	२३४४.९५

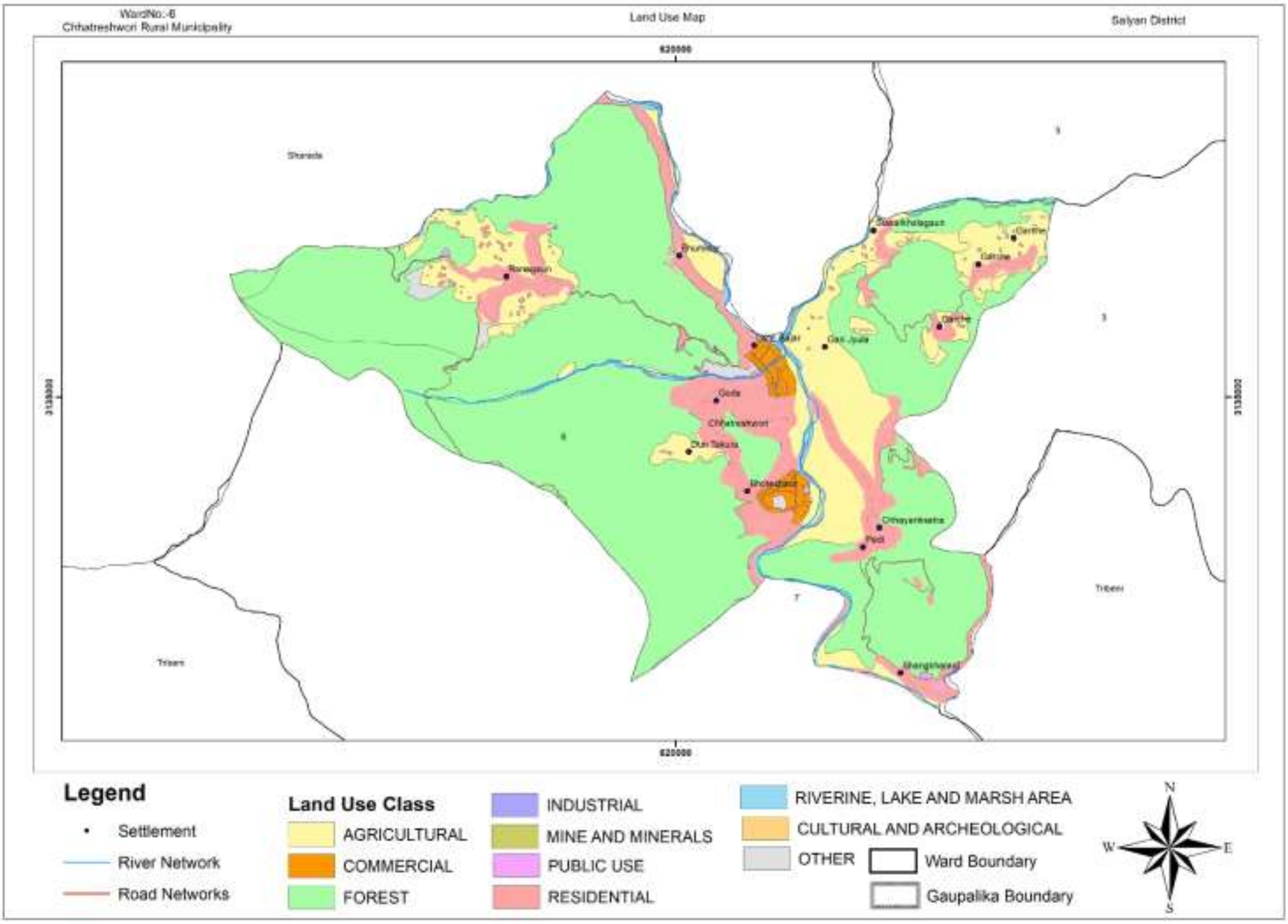

नक्सा २६ : वडा नं. ६ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

तालिका १६: वडा नं. ७ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण

भू-उपयोगवर्गीकरण	**क्षेत्रफल (हे)**
कृषि क्षेत्र	५४६.०१
वन तथा बनस्पती क्षेत्र	१५९५.७२
आवास क्षेत्र	१२५.६७
ब्यवसायिक क्षेत्र	१२.१३
औद्योगिक क्षेत्र	-
सार्वजानिक क्षेत्र	२९.५६
अन्य	२९.०२
खानी तथा खनिज क्षेत्र	-
धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र	०.०५१
नदि तथा ताल तलैया	५२.३४
जम्मा	२३९०.५

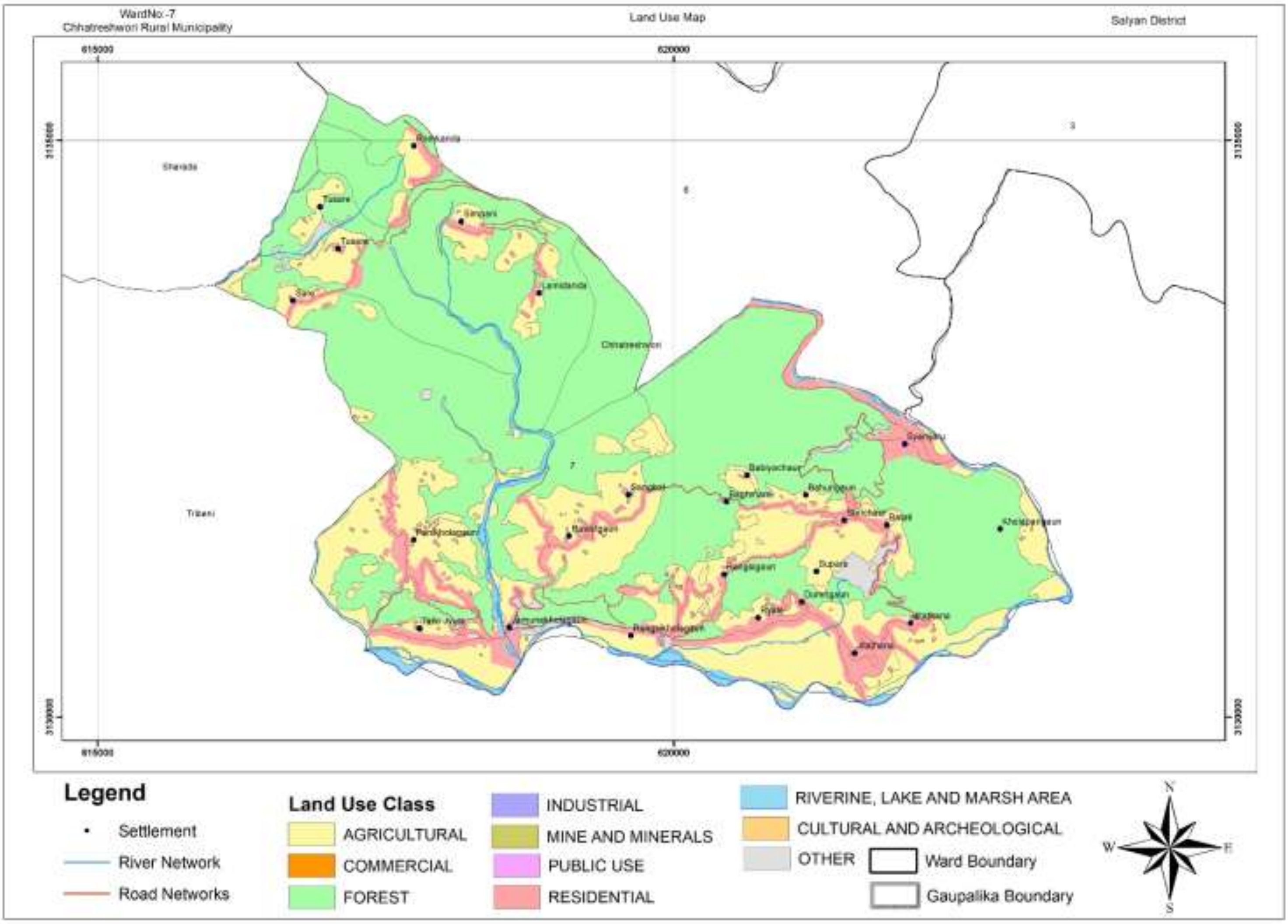

नक्सा २७ : वडा नं. ७ को आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगको प्रक्षेपण नक्सा

परिच्छेद ५ : निश्कर्ष

५.१ निश्कर्ष

छत्रेश्वरी गाउँपालिका प्राकृतिक श्रोतमा धनी क्षेत्र हो। विभिन्न भौतिक, सेवा, सुविधा, जस्तै शिक्षा, स्वास्थ्य, आर्थिक सम्भावना एवम् उब्जाउ भू-भाग साथै भौतिक पूर्वाधारहरुको विकासका कारण यो क्षेत्रमा धेरै सम्भावना रहेका छन्। विकास निर्माणका क्रियाकलापहरुले भू-उपयोगमा परिवर्तन आउनु स्वभाविक रहेका र सोही अनुसार जनसङ्ख्या वृद्धि र वस्ती विकास हुने क्रम जारी रहने सजिलै पूर्वानुमान गर्न सकिन्छ। कृषि योग्य भू-भागहरु आवासीय क्षेत्रमा रुपान्तरण हुँदै गएका छन् भने नयाँ बस्तीहरु कृषि योग्य जमिनहरुमा विस्तार भइरहेका छन्। मानिसहरु बजार आसपासका क्षेत्रहरु तथा सडक सञ्जाल आसपासमा बढी केन्द्रित भएको पाइएको छ।

छत्रेश्वरी गाउँपालिकाको आगामी ५-१५ वर्षको भू-उपयोगलाई प्रक्षेपण गर्दा कृषि क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र र आवास क्षेत्रमा ब्यापक परिवर्तन आउने देखिन्छ । कृषियोग्य जमिनमा बस्ती बस्दै जानाले जमिनको चक्लाबन्दी हुन गई क्षेत्रफल, उत्पादन र उत्पादकत्व घट्ने निश्चित छ । व्यावसायिक तथा आवसीय क्षेत्रमा भने व्यापक बढोत्तरी हुनेछ। यस बाहेक अन्य भू-उपयोग बर्ग हरु बन तथा बनस्पति क्षेत्र, धार्मिक एबम सॉस्कृतिक, सार्बजनिक, नदि तथा ताल तलैयाले ओगटेको क्षेत्रफल भने ५-१५ वर्षका अन्तरालमा पनि लगभग उस्तै नै रहने समेत प्रक्षेपण गरिएको क्षय तथा पहिरोको जोखिममा छन्। स्थानीय खोला खोल्सामा आउने बाढीका कारण डुबान र कटानको जोखिममा रहेका छन्। तसर्थ ती जोखिमका स्थानहरुमा जोखिम न्युनीकरणका उपायहरु अपनाउने तथा विकास निर्माण एवम् बस्ती विकासका सन्दर्भमा विशेष सम्वेदनशीलता अपनाउन तथा प्राथमिकतामा राख्न जरुरी छ।

यसरी प्राकृतिक श्रोतको सन्तुलित एवम् दीगो उपयोग गर्दै गाउँपालिकाको विकासार्थ तयार गरिएको यो भू-उपयोग योजनालाई भू-उपयोग परिषद् गठन गरी कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।यस अघि सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी भू-उपयोग परिषद्को निर्णय अनुसार कार्यान्वयन गर्न वा वर्गीकृत भू-उपयोगलाई परिवर्तन गर्न सकिनेछ।

Bibliography

Government of Nepal, Local Government Operation Act 2074 B.S.

Constitution of Nepal-2072

NLUP (National Land use Project), (2012): National Land Use Policy 2012

NLUP (National Land use Project), (2012): Land use plan implementation Guidelines

NLUP (National Land use Project), (2015): National Land Use policy 2015,

UN-Habitat Nepal, Land project Team (2015): Participatory Land Use Planning and Implementation Project.

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तजुर्मा दिग्दर्शन, २०७४:

राष्टिय भू-नीति २०७५

भू-उपयोग ऐन २०७६

भू-उपयोग नियमावली, २०७९

(अनुसुची १)

छत्रेश्वरी गाउँपालिकाल निर्धारण गरेका आगामी भू-उपयोगका आधारहरु

भू-उपयोग नीति २०७२, भू-उपयोग ऐन २०७६ र भू-उपयोग नियमावली २०७९ का कानुनी आधारहरुलाई मार्गनिर्देशनका रुपमा लिदै छत्रेश्वरी गाउँपालिका र वडा नं. १ दखि वडा नं. ७ सम्ममा अवस्थित क्षेत्रको भू-उपयोग योजना निर्माण सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम (२०८१) को निर्णय तपसिल बमोजिम रहेका छन् ।

वडा नं. १

कृषि क्षेत्र

कृषिवाली उत्पादन पसुपन्छीपालन, फार्महाउस माछापालन, माहुरी पालन, रेसमाजेती लगायत कृषिजन्यती उत्पादन बागवानी वा वनातिका जडीवुटी र कृषिवनको लागि प्रयोग भएको जग्गा । सडक बाटोको पहुँच, नापी नक्सामा गोरेटो बाटो, राजकुलो, प्रति सावजनिक जग्गा, वन क्षेत्रले नछोएको जग्गाहरु कृषि क्षेत्र, सार्वजनिक जग्गामा कृतिम पोखरी बनाई,माछापालन भएमा कृषि क्षेत्र, कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग भएका अन्न भण्डारण, सुकाउन वा प्रशोधन गर्नका लागि घर टहरा संरचना आदि कृषि क्षेत्र ।

व्यवसायिक क्षेत्र

हाल नभएको।

आवास क्षेत्र

१) सम्पूर्ण सडक तर्फ २५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु।

२) नापी नक्सामा कायम रहेका आवास कित्ता यथावत रहने।

औद्योगिक क्षेत्र

हाल नभएको।

खानी तथा खनिज क्षेत्र

१) कलाभिर तामा खानी
२) (Quartz) सिसा खानी

वन क्षेत्र

१) भानु सामुदायिक वन
२) कल्चे सल्लेरी सामुदायिक वन
३) जम्मूखोली सामुदायिक वन
४) किमुचौर सामुदायिक वन
५) सुख्खा खोली सामुदायिक वन
६) लालिगुरास सामुदायिक वन
७) भालुखोला सामुदायिक वन
८) हाँसीकाटे सामुदायिक वन
९) लसुने राष्ट्रिय सामुदायिक वन

नदी खोला तथा ताल सिमसार क्षेत्र

१) मख्लाज्यूला खोला
२) धोवाटे खोला

सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्र

१) लक्ष्मी आ.वि
२) जनकल्याण आ.वि
३) जन ज्योति आ. वि
४) भानुभक्त मा. वि
५) ढाराचौर पिक्नीक स्पोट

सडक मार्ग

१) मोखला -दमाचौर- भन्याम सड़क
२) दमाचौर- मदानी -जलेखर्क चामि सडक
३) दमाचौर -गैरीगाउ -सिदुरे -रानीपोखरा सडक
४) मुलखोला -सिदुरे- कालाखेत सडक
५) डॉरीखोला -कुट्टी जिउला सड़क

सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वका क्षेत्र

१) रामजानकी मन्दिर (कर्ठोगाउ)

२) आत्मेश्वर शिव मन्दिर (काल्चे)

३) विश्वक्रम बाबा मन्दिर (चिन्नेखर्क)

४) राधा कृष्ण मन्दिर (दमाचौर)

५) रुप्सेटाकुरी मस्टा मन्दिर

अन्य क्षेत्रहरुलाई कृषि क्षेत्र , औद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन जङ्गलको क्षेत्र, नदी ताल तथा सिमसारको क्षेत्र, सार्वजनिक उपयागको क्षेत्र, सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र, अन्य क्षेत्रहरुमा क्षेत्रगत वर्ग्रीकरण तथा नक्साङ्कन गरी भू-उपयोग वर्ग्रीकरणलाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ ।

वडा नं. २

कृषि क्षेत्र

कृषिवाली उत्पादन पसुपन्छीपालन, फार्महाउस माछापालन, माहुरी पालन, रेसमाजेती लगायत कृषिजन्यती उत्पादन बागवानी वा वनातिका जडीवुटी र कृषिवनको लागि प्रयोग भएको जग्गा । सडक बाटोको पहुँच, नापी नक्सामा गोरेटो बाटो, राजकुलो, प्रति सावजनिक जग्गा, वन क्षेत्रले नछोएको जग्गाहरु कृषि क्षेत्र, सार्वजनिक जग्गामा कृतिम पोखरी बनाई,माछापालन भएमा कृषि क्षेत्र, कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग भएका अन्न भण्डारण, सुकाउन वा प्रशोधन गर्नका लागि घर टहरा संरचना आदि कृषि क्षेत्र ।

व्यवसायिक क्षेत्र

हाल नभएको।

आवास क्षेत्र

१) सम्पूर्ण सडक तर्फ २५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु।
२) नापी नक्सामा कायम रहेका आवास कित्ता यथावत रहने।

औधोगिक क्षेत्र

हाल नभएको।

धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र

१) पाथिभर सिद्ध गुफा (साउनेपानि तावर)
२) चमेरे गुफा (दहरखोला)
३) सहिद पार्क (गुरासे)
४) जथाक
५) सिद्धढुङगा (भैसेखर्क)

नदि खोला, ताल सिमसार क्षेत्र

१) तिनछहरी खोला
२) रैजे खोला
३) दह खोला
४) काला खोला
५) चाखलेपातल खोला
६) खानिखोल
७) साउने पानि / माछीगारे खोला
८) भैंसेखर्क खोला

९) वाइ खोल

सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्र

१) जनता मा.वि (गुरासे)
२) भगवती मा.वि (दहचौर दहखोला)
३) सरस्वती आ.वि. (रानीपोखरी)
४) कालिका आ.वि. (कल्लेरी)
५) वसन्त आ.वि. (साउनेपानि)
६) दलित नमुना सिद्धटाकरी आ.वि.
७) सिर्जनसिल आ.वि. (दहचौर)

सडक मार्ग

१) लान्ति- लेकपोखरा- दहखोला झयाम सडक
२) दहखोला- दमाचौर सडक
३) दहखोला- दादर -पाथिहाल्न सडक
४) दहखोला- साउनेपानी -खौडोरा सडक
५) जुम्ले सल्ला- साउनेपानी -चौरडाडा -पाथिहाल्न सड़क
६) दहगाउ- वुरासे झयाम सड़क
७) दहखोला- रैजेखोला- मुरालटोल- झ्याम सडक
८) वडा कार्यालय अगुलटाकुरा, खागिनेगौरा सडक
९) रानिपोखरी -गोगनेरी सडक
१०) रातापोखरा स्याला -अवरकाँडा सडक
११) बुराकाफल गौरे -दहगाऊ सडक
१२) गोगनेरी तिम्ले- दमाचौर सडक
१३) भैसेखर्क सडक
१४) माताकोटी खर्तिगैरा- माठखानी सडक
१५) गोगनेरी लभ्चना -डिग्रे कल्लेटी सडक
१६) चुन्चेपोखरा- कल्लरी जिउला सडक
१७) वायुखोला- कल्लरी सडक
१९) राउटेचौर- खोरबारे- रेखोहाले सडक

खानी तथा खनिज क्षेत्र

१) उल्लेख नभएको (अध्यान हुन बाकी)

वन क्षेत्र

१) तिनछहरी सामुदायिक वन
२) गरगरे सामुदायिक वन
३) सुनखरी सामुदायिक वन
४) दहरानी सामुदायिक वन
५) शिव सामुदायिक वन
६) पाथिभरा सामुदायिक वन (अन्तरकाडा)
७) जुम्लेसल्ले सामुदायिक वन
८) पाथिभरा (खोखारे) सामुदायिक वन

अन्य क्षेत्रहरुलाई कृषि क्षेत्र , औंद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन जङ्गलको क्षेत्र, नदी ताल तथा सिमसारको क्षेत्र, सार्वजनिक उपयागको क्षेत्र, सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र, अन्य क्षेत्रहरुमा क्षेत्रगत वर्ग्रीकरण तथा नक्साङ्कन गरी भू-उपयोग वर्ग्रीकरणलाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ ।

वडा नं. ३

कृषि क्षेत्र

कृषिवाली उत्पादन पसुपन्छीपालन, फार्महाउस माछापालन, माहुरी पालन, रेसमाजेती लगायत कृषिजन्यती उत्पादन बागवानी वा वनातिका जडीवुटी र कृषिवनको लागि प्रयोग भएको जग्गा । सडक बाटोको पहुँच, नापी नक्सामा गोरेटो बाटो, राजकुलो, प्रति सावजनिक जग्गा, वन क्षेत्रले नछोएको जग्गाहरु कृषि क्षेत्र, सार्वजनिक जग्गामा कृतिम पोखरी बनाई,माछापालन भएमा कृषि क्षेत्र, कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग भएका अन्न भण्डारण, सुकाउन वा प्रशोधन गर्नका लागि घर टहरा संरचना आदि कृषि क्षेत्र ।

आवासिय क्षेत्र

१) फेदी देखि कितेनि सडक ५० मि. दाँया बाँया जग्गाहरु ।
२) सम्पूर्ण सायक सडक तर्फ २५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु ।

व्यवसायिक क्षेत्र

हाल नभएको ।

औद्योगिक क्षेत्र

हाल नभएको ।

वन क्षेत्र

१) जनसोभा सामुदायिक वन
२) देलेपहर सामुदायिक वन
३) रानी वन सामुदायिक वन
४) खड्गदेवी सामुदायिक वन
५) वडाचौर सामुदायिक वन
६) मालारानी सामुदायिक वन
७) हरियाली सामुदायिक वन

नदी, खोला, ताल बलसार

१) लङ्किनी खोल

सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्र

१) नारायण आ.वि (लैसे मुलखोला)
२) गोरखनाथ आ.वि (सानन्चौर)
३) खड्गदेवी आ.वि (कोटपनेरा)

४) सरस्वती आ.वि (खादुकाँडा)
५) जानकी मा.वि (दोहोली)
६) भुवन्नेश्वरी आ.वि (नुवा गाउँ)
७) आदरभूत स्वस्थ्या चौकी (दोहली)
८) अजम्वरी महिला समुह भवन (मुल खोला)
९) सचेतना महिला भवन (दारिम ज्युला)
१०) खापुकाँडा सामुदायिक भवन (खापुकाँडा)
११) तारूपुरे सामुदायिक भवन (तारुपुरे)
१२) व्रहाचौर सामुदायिक वन भवन (लामाचौर)
१३) रानीवन सामुदायिक भवन (सनन्चौर)

सडक मार्ग

१) दारिमज्यूला - ठूलो झिम्पे सडक
२) दारिमज्यूला - शिरचौर सडक
३) दारिमज्यूला मट्टीभिर सडक
४) मूलखोला - खडकदेवी - खिमौली सडक
५) टाटकेपिपल वडचौर सडक
७) सिधरीको - तारूपरी सडक

सांस्कृतिक तथा पुरातात्बि महत्वका क्षेत्रा

१) खड्गदेवी मन्दिर (कोखाङ्गकोट)
२) पाँचतले गुफा (सान्नचौर)
३) बौद्दस्तम्व (सिहरीकोट)
४) गौसालावडाचौर (बुडाचौर)
५) व्रहमाथान (सान्नचौर)

खानी तथा खनिज क्षेत्र

हाल नभएको ।

अन्य क्षेत्रहरुलाई कृषि क्षेत्र , औद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन जङ्गलको क्षेत्र, नदी ताल तथा सिमसारको क्षेत्र, सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र, सॉस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र, अन्य क्षेत्रहरुमा क्षेत्रगत वर्गीकरण तथा नक्साङ्कन गरी भूउपयोग वर्गीकरणलाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ ।

वडा नं. ४

कृषि क्षेत्र

व्यावसायिक क्षेत्र र आवासिय क्षेत्रको जग्गा भन्दा भित्र रहेका अन्य वर्गीकरणमा बाहेक बाँकी सम्पूर्ण जग्गाहरू कृषि क्षेत्र ।

व्यवसायिक क्षेत्र

हाल नभएको ।

आवास क्षेत्र

१) सम्पूर्ण सडक तर्फ २५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु।
२) नापी नक्सामा कायम रहेका आवास कित्ता यथावत रहने।

आद्योगिक क्षेत्र

हाल नभएको ।

खानी तथा खनिज क्षेत्र

भौगर्भिक अध्यान नभएको (सम्भावित तामाखानी, खानी खोला, कास खानी/ सिसाखानी)

वन क्षेत्र

१) कन्चिरे सामुदायिक वन
२) सिद्धगुफा सामुदायिक वन
३) विजय सामुदायिक वन
४) जिम सामुदायिक वन
५) वेतेनि सामुदायिक वन
६) झ्याउखोली सामुदायिक वन

नदी, खोला ताल सिमसार क्षेत्र

१) लङ्गिनी खोला
२) कन्यिरे खोला
३) मिर्वइ खोला
४) रोक्चि झरना

सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्र

१) जन प्रेम आ.वि - (खर्सुवास)
२) सिद्धेश्वरी आ.वि (चौरपाट)

३) लोकतान्त्रिक आ.वि (सल्लेरी)
४) लक्ष्मी मा.वि (जैचौर)
५) बसन्त आ.वि (सारे खोली हारीचार)
६) जन कल्यान आ.वि (चाख्ले)
७) खड्गनाथ आ.बि (झङखानी)
८) कृष्ण मा.वि (पोखरी डाँडा)
९) कोर्वाङ्गझिप्पे स्वस्था चौकी
१०) अस्थायी प्रहरी चौकी

सडक मार्ग

१) शङ्खमूल, जयचौर- खसैवास सड़क
२) लैसे शिरचौर - झङ्खानी सड़क
३) वल्लेखोला- सल्लेरी सड़क

धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र

१) रामजानकी मन्दिर - (हात्तिढुङ्गा)
२) नाख टाकुरा पोखरी नाग मन्दिर (पोखरीडांडा)
३) भमरादेवी मन्दिर (हारीचार)
४) पाथीभर सिद्धाथान मन्दिर
५) जथाग लेक (खर्सेवास)
६) ब्राहथान मन्दिर (खर्सेवास)

अन्य क्षेत्रहरुलाई कृषि क्षेत्र , औद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन जङ्गलको क्षेत्र, नदी ताल तथा सिमसारको क्षेत्र, सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र, साँस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र, अन्य क्षेत्रहरुमा क्षेत्रगत वर्गीकरण तथा नक्साङ्कन गरी भू-उपयोग वर्गीकरणलाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ।

वडा नं. ५

कृषि क्षेत्र

कृषिवाली उत्पादन पसुपन्छीपालन, फार्महाउस माछापालन, माहुरी पालन, रेसमाजेती लगायत कृषिजन्यती उत्पादन बागवानी वा वनातिका जडीवुटी र कृषिवनको लागि प्रयोग भएको जग्गा । सडक बाटोको पहुँच, नापी नक्सामा गोरेटो बाटो, राजकुलो, प्रति सावजनिक जग्गा, वन क्षेत्रले नछोएको जग्गाहरु कृषि क्षेत्र, सार्वजनिक जग्गामा कृतिम पोखरी बनाई,माछापालन भएमा कृषि क्षेत्र, कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग भएका अन्न भण्डारण, सुकाउन वा प्रशोधन गर्नका लागि घर टहरा संरचना आदि कृषि क्षेत्र ।

व्यवासियक क्षेत्र

हाल नभएको ।

आवास क्षेत्र

१) सम्पूर्ण सडक तर्फ २५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु।

२) नापी नक्सामा कायम रहेका आवास कित्ता यथावत रहने।

औद्योगिक क्षेत्र

हाल नभएको ।

नदी, खोला, ताल सिमसार क्षेत्र

१) मोख्ला खोला

२) कालिकोइरेली खोला

३) काउलेसुवा खोला

४) वेतेनी खोला

५) चोरपानी खोला

खानी तथा खनिजे क्षेत्र

हाल नभएको ।

वन क्षेत्र

१) खोर्गदारी सामुदायिक वन

२) जनचेतना सामुदायिक वन

३) धारवापानि सामुदायिक वन

४) मालुभुङ सामुदायिक वन

५) महेन्द्र बहुमुखी सामुदायिक वन

६) ब्रहपुजनी सामुदायिक वन
७) पुवाखोलि सामुदायिक वन
८) लामाचार सामुदायिक वन
९) हिमालि सामुदायिक वन
१०) स्यालाखोर सामुदायिक वन
११) डाँफे सामुदायिक वन
१२) लालिगुरास सामुदायिक वन
१३) सगरमाथा सामुदायिक वन
१४) सिद्धपोखरी सामुदायिक वन
१५) गोगन पानी सामुदायिक वन
१६) हिमालय सामुदायिक वन

सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्र

१) अमर प्रा.वि (उचाल्ने)
२) महेन्द्र मा. वि (पाखापानि)
३) कलिका आ.वि (पोखर)
४) त्रिज मा. वि (चौरपानि)
५) पृथ्वी आ.वि (ढोडेनी)
६) सरस्वती आ.वि (सिरुवाली)
७) प्राथामिक स्वस्था केन्द्र (लेखपोखरा)
८) हुलाक कार्यलय (माहनेटा)
९) आधरभूत आयुर्वेधिक (माहनेटा)
१०) मदन भण्डारी पार्क (विहारगाउ)
११) बुद्धपार्क (बुद्धनगर)
१२) सामुदायिक भवन (लेखनाचौर)

सडक मार्ग

१) लान्ती लेखपोखर-दहखोला सडक
२) पाखापानि नयागाउ -कालीकोरे सडक
३) पाखापानि दियारगाउ- पुवाखोली झिम्पे सडक
४) बुद्धनगर तिर्थपोले -ढोरेनी चोरपानि सडक
५) चलाउनेपानि -तिर्भपोले सडक
६) पाथीहाल्ना मैनेरी- निर्भपोले सडक
७) किमिरे पानि- चौरपानि सडक
८) पाखापानि- फिटेकारे सडक
९) उचाल्ने- चांदनीगुफा सड़क

१०) पाँच वडा कार्यलय- गरीपारे सडक
११) दुंगेपानि सिरूवाली- अमिलाबोट सडक
१२) ढोडेनी -पटारे- काल्चे सडक
१३) माहनेटा - रेखाहाल्ने सडक
१४) माहनेटा -तारूपरे सडक
१५) पाभीहाल्ने- गरीपारे सडक

सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वका क्षेत्र

१) गरिपारे (सुवाकोटी) मेला —(लेखनाचौर)
२) काप्रेचौर शिवगुफा
३) चांदनी साततले गुफा (ढक्ढके)
४) ढक्ढके भियु पोइन्ट (ढक्ढके)
७) कालिका भगवती मन्दिर (पोखरा)
८) पञ्चायत भवन (पोखरा)

अन्य क्षेत्रहरुलाई कृषि क्षेत्र , औद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन जङ्गलको क्षेत्र, नदी ताल तथा सिमसारको क्षेत्र, सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र, सॉस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र, अन्य क्षेत्रहरुमा क्षेत्रगत वर्गीकरण तथा नक्साङ्कन गरी भू-उपयोग वर्गीकरणलाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ।

वडा नं. ६

कृषि क्षेत्र

कृषिवाली उत्पादन पसुपन्छीपालन, फार्महाउस माछापालन, माहुरी पालन, रेसमाजेती लगायत कृषिजन्यती उत्पादन बागवानी वा वनातिका जडीवुटी र कृषिवनको लागि प्रयोग भएको जग्गा । सडक बाटोको पहुँच, नापी नक्सामा गोरेटो बाटो, राजकुलो, प्रति सावजनिक जग्गा, वन क्षेत्रले नछोएको जग्गाहरु कृषि क्षेत्र, सार्वजनिक जग्गामा कृतिम पोखरी बनाई,माछापालन भएमा कृषि क्षेत्र, कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग भएका अन्न भण्डारण, सुकाउन वा प्रशोधन गर्नका लागि घर टहरा संरचना आदि कृषि क्षेत्र ।

व्यवसायिक क्षेत्र

१) लान्ति बजार अन्तर्गत राप्ति राजमार्गबाट १५० मि. पूर्व र ५० मि. पश्चिम ।

२) भोटेचौर बजार क्षेत्र ।

आवास क्षेत्र

१) राप्ति राजमार्ग ७५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु ।

२) भोटेचौर, गोडे, लान्ति सम्पूर्ण जग्गाहरु आवास रहने ।

३) सायक सडक तर्फ २५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु ।

औधोगिक क्षेत्र

हाल नभएको।

खानी तथा खनिज क्षेत्र

हाल नभएको।

नदी, खोला, ताल सिमसार क्षेत्र

१) शारदा नदी

२) संगार खोला

३) लंकिनी खोला

४) गराले खोला

५) भोटेचौर ठाडेखोला

६) चैवांग खोला

बन क्षेत्र

(१) इन्द्रा सामुदायिक वन

(२) ओखलढुङ्ग सामुदायिक वन

(३) भुवनेश्वरी सामुदायिक वन
(४) इन्द्रेनी सामुदायिक वन
(५) छत्रेश्वरी सामुदायिक वन

सार्वजनिक क्षेत्र

१) सारदा मा.वि (शंखमुल)
२) त्रि.वि. जनता मा.वि (भोटेचौर)
३) खगेन्द्र आ.वि (राजगाउँ)
४) छत्रेश्वरी आ.वि, (गर्चे)
५) छायाक्षेत्र स्वस्थ्या केन्द्र(भोटेचौर)
६) इन्दिरा - ओखलढुङ, वन सामुदायिक भवन,
७) छत्रेश्वरी स्वस्थ्य आमासमुह भवन
८) भुवनेश्वरी सामुदायिक वन भवन (भोटेचौर)
९) गाउँपालिका भवन

सडक क्षेत्र

१) रासि राजमार्ग
२) लान्ति- लेकपोखरा सडक
३) शंखमुल- जयचौर सडक
४) लान्ति -रानागाउ -चैवाङ्ग सडक
५) शंखमुल छाया क्षेत्र- गर्चे सडक
६) गोदेमाथिगाँउ- सिम्पानी सड़क
७) लान्ति छाया क्षेत्र सड़क
८) लान्ति भोटेचौर- मल्टिगाउँ सड़क
९) रानागाउँ- रामकांडा सडक

संस्कृतिक क्षेत्र

१) छत्रेश्वरी शक्ति पीठ
२) शंखपार्क
३) पिसाचेश्वर मन्दिर (छाँया क्षेत्र)
४) सिद्ध भगवन्तनाथ मन्दिर (रानागाँउ)
५) शिव गुफा (राजमार्ग नजिक)

अन्य क्षेत्रहरुलाई कृषि क्षेत्र , औद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन जङ्गलको क्षेत्र, नदी ताल तथा सिमसारको क्षेत्र, सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र, साँस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र, अन्य क्षेत्रहरुमा क्षेत्रगत वर्गीकरण तथा नक्साङ्कन गरी भू-उपयोग वर्गीकरणलाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ।

वडा नं. ७

कृषि क्षेत्र

कृषिवाली उत्पादन पसुपन्छीपालन, फार्महाउस माछापालन, माहुरी पालन, रेसमाजेती लगायत कृषिजन्यती उत्पादन बागवानी वा वनातिका जडीवुटी र कृषिवनको लागि प्रयोग भएको जग्गा । सडक बाटोको पहुँच, नापी नक्सामा गोरेटो बाटो, राजकुलो, प्रति सावजनिक जग्गा, वन क्षेत्रले नछोएको जग्गाहरु कृषि क्षेत्र, सार्वजनिक जग्गामा कृतिम पोखरी बनाई,माछापालन भएमा कृषि क्षेत्र, कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग भएका अन्न भण्डारण, सुकाउन वा प्रशोधन गर्नका लागि घर टहरा संरचना आदि कृषि क्षेत्र ।

व्यवसायिक क्षेत्र

हाल नभएको।

आवास क्षेत्र

१) रासि राजमार्ग तर्फ कायम मध्य बिन्दु देखि ७५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु ।
२) जिताथान देखि तल्लो ज्युला सम्म सडक कायम मध्य बिन्दु देखि ५० मि. दाँया बाँया जग्गाहरु।
३) सम्पूर्ण सायक सडक तर्फ २५ मि. दाँया बाँया जग्गाहरु ।

औधोगिक क्षेत्र

हाल नभएको।

खानी तथा खनिज क्षेत्र

हाल नभएको।

नदी, खोला, ताल सिमसार क्षेत्र

हाल नभएको।

बन क्षेत्र

१) पेदी खोला सामुदायिक वन
२) वरीखोरिया सामुदायिक वन
३) खाराडाडा सामुदायिक वन
४) वर्लचौर सामुदायिक वन
५) सिसम खोली सामुदायिक वन
६) डाफेचरण सामुदायिक वन
७) छहरे पाखापानि सामुदायिक वन

सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्र

१) नवदुर्गा आधारवुद वि.

२) मदरसा स्लामिक स्कूल

३) शारदा आ.वि.

४) जनविकास आ.वि

५) सिद्ध आ.वि

६) त्रिवेणी न्याली

सडक मार्ग

१) शङ्खमूल- तुसारे सडक

२) लुहाम- जिताथान सडक

३) वताती -रङ्सी सड़क

४) वताती - रावत गांउ - पानिखोला सड़क

५) रावतगाउँ -जामुने खोला सड़क

६) रावतगाउँ- राङ्सी सड़क

७) श्रीचौरकोट सडक

८) जामुने खोला राजगिट्टि सड़क

९) जामुने खोला -अमिले खोला सड़क

१०) पिपल टाकुरा -भल्काम सड़क

११) पानिखोला -सालघारी सड़क

१२) पानिखोला- काडा गिट्टि सडक

१३) जिताथान- मस्जित सडक

धर्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र

१) कोट दर्वार- कोट

२) चन्जैसी वाजे मन्दिर

३) पानि खोला गुरूदेवता मन्दिर

घाटहरू

१) जिताभान कवरस्थान

अन्य क्षेत्रहरुलाई कृषि क्षेत्र , औद्योगिक क्षेत्र, खानी तथा खनिज क्षेत्र, वन जङ्गलको क्षेत्र, नदी ताल तथा सिमसारको क्षेत्र, सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र, साँस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र, अन्य क्षेत्रहरुमा क्षेत्रगत वर्गीकरण तथा नक्साङ्कन गरी भूउपयोग वर्गीकरणलाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ ।

(माईन्युट)

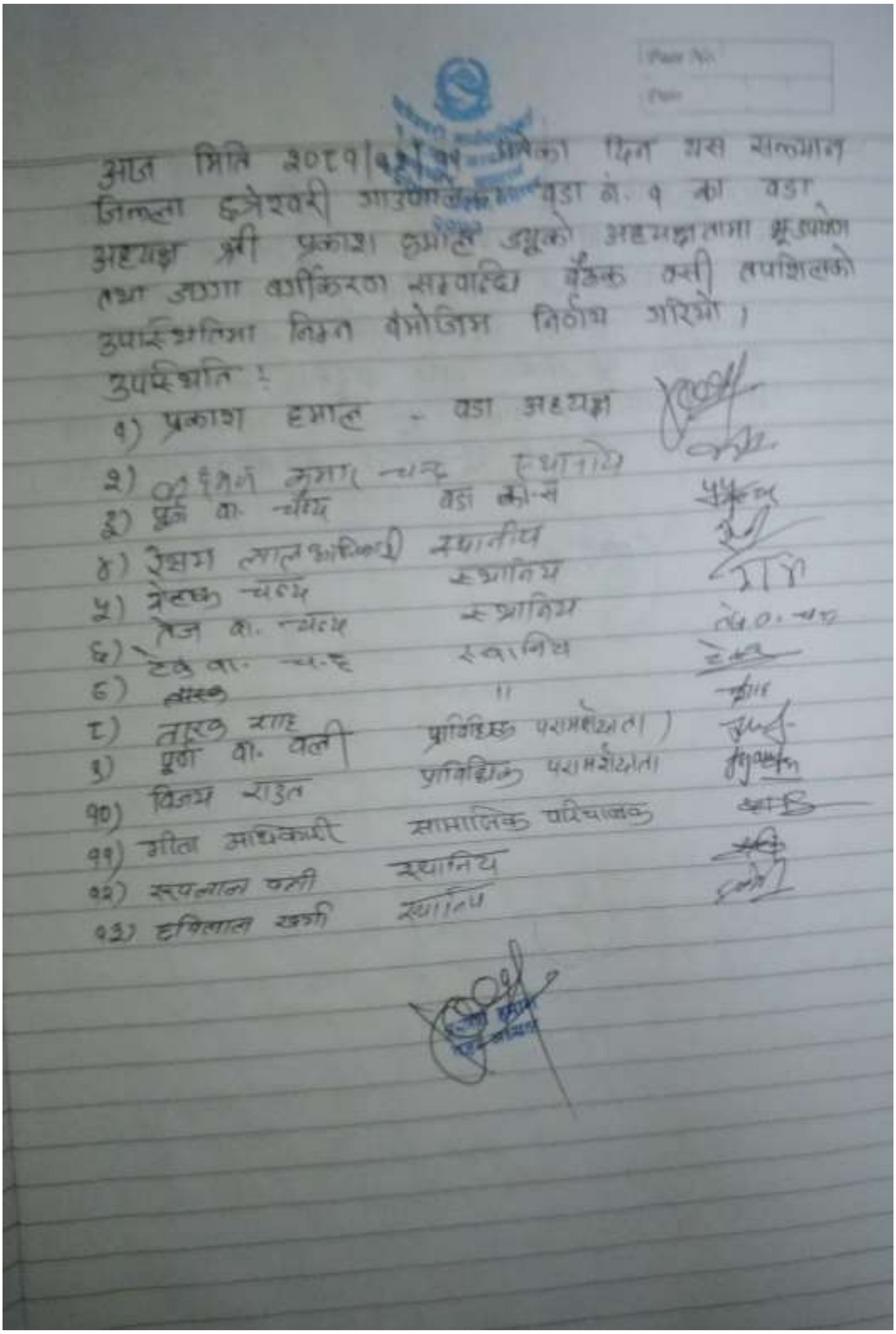

आज मिति २०८१/[illegible] का दिन यस सल्यान जिल्ला छत्रेश्वरी गाउँपालिका वडा नं. १ का वडा अध्यक्ष श्री प्रकाश ढमाल ज्यूको अध्यक्षतामा भू-उपयोग तथा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धि बैठक बसी तपशिलको उपस्थितिमा निम्न बमोजिम निर्णय गरियो ।

उपस्थिति :

१) प्रकाश ढमाल - वडा अध्यक्ष
२) [illegible] कुमारि चन्द स्थानीय
३) पूर्ण बा. चौधि वडा को-स
४) रेशम लाल अधिकारी स्थानीय
५) प्रेलक चन्द स्थानिय
६) तेज ब. चन्द स्थानिय
७) टेक बा. चन्द स्थानिय
८) [illegible] ॥
९) तारक शाह प्राविधिक परामर्शदाता
१०) पूर्ण बी. वली प्राविधिक परामर्शदाता
११) विजय राउत
१२) गीता अधिकारी सामाजिक परिचालक
१३) रूपलाल वली स्थानिय
१४) हरिलाल खत्री स्थानिय

Page No.
Date

प्रस्तावहरु १ :-

क) भू-उपयोग क्षेत्र वा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धमा ।

ख) व्यापकरुपमा छलफल गर्दा भू-उपयोग क्षेत्र वा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धमा तपशिल अनुसारको छलफल सहित निर्णय गरियो साथै गाँउपालिका र संघिय भू-उपयोग निति अनुसार मापदण्डकै अनुसार निर्णय गरियो । संघिय भू-उपयोग नियमावली संग बाझिएमा संघिय भू-उपयोग नियमावली लागु हुनेछ ।

आज मिति २०८१/१२/११ गतेका दिन यस सल्यान जिल्ला छत्रेश्वरी गाउँपालिका वडा नं. ३ का वडा अध्यक्ष श्री प्रेम नेपाली ज्यूको अध्यक्षतामा भू-उपयोग तथा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धी बैठक बसी तपशिलको उपस्थितिमा निम्न बमोजिम निर्णय गरियो ।

उपस्थिति :-

क्र.सं.	नाम	पद	दस्तखत
१)	प्रेम ब. नेपाली	(वडा अध्यक्ष)	[illegible]
२)	लाल बहादुर वली	(का. सदस्य)	
३)	इन्द्रा घर्ती	"	इन्द्रा
४)	युवराज खड्का	"	
५)	कोशाकी वि.क.	"	
६)	प्रेम बहादुर खड्का	(पूर्व अध्यक्ष)	[illegible]
७)	पविश लाल वली	स्थानिय	[illegible]
८)	कुल ब. राणा	स्थानिय	[illegible]
९)	लिम ब. भण्डारी	"	[illegible]
१०)	प्रेम ब. भण्डारी	"	[illegible]
११)	दिपक वि.क.	"	[illegible]
१२	दिल बहादुर कार्की	"	दिल बहादुर
१३	रिता पुन	"	रिता
१४	पवित्रा कुमारी कुडाचोलि	"	पवित्रा
१५	ओकि वि.क.	"	ओकी
१६	कलमती वि.क.	"	कलमती
१७	रेउती वि.क.	"	रेउती
१८	भुपा खड्का	"	भुपा
१९	तुलसी वि.क.	"	तुलसी
२०	केशरी प्रकाश खड्का	"	[illegible]
२१	भुपेन्द्र बुढा मगर	"	[illegible]
२२	विरान्द बुढा मगर	"	[illegible]
२३	गणेश बुढा	"	[illegible]
२४	भीर बहादुर नेपाली	"	भीर
२५	विजय राउत	प्राविधिक पराामर्शदाता	[illegible]
२६	पूर्ण बा वली	"	[illegible]

प्रस्तावहरु :-

क) भू-उपयोग क्षेत्र वा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धमा ।

ख) व्यापकरूपमा छलफल गर्दा भू-उपयोग क्षेत्र वा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धमा तपशिल अनुसारको छलफल सहित निर्णय गरियो साथै गाउँपालिका र संघिय भू-उपयोग निति अनुसार मापदण्डको अनुसार निर्णय गरियो । संघिय भू-उपयोग नियमावली संग बाझिएमा संघिय भू-उपयोग नियमावली लागु हुनेछ ।

आज मिति २०८१/१२/१२ गतेका दिन यस सल्यान जिल्ला छत्रेश्वरी गाउँपालिका वडा नं. ०३ का वडा अध्यक्ष श्री तिर्थराज दाहाल ज्युको अध्यक्षतामा भू-उपयोग तथा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धी बैठक बसी तपशिलको उपस्थितिमा निम्न बमोजिम निर्णय गरियो ।

उपस्थिति :

१)	तिर्थराज दाहाल	वडा अध्यक्ष	–
२)	कोशवर बुढाथोकी	स्थानिय	–
३)	कमला केसी	सा. प	–
४)	पवित्रा डाँगी	कार्यपालिका सदस्य	– पवित्रा
५)	जयकली विक	वडा सदस्य	–
६)	निम बा. [illegible] पुन मगर	वडा सदस्य	–
७)	धुमराज केसी	स्थानिय	–
८)	टहक बा. बुढाथोकी	स्थानिय	–
९)	चिन प्रसाद डाँगी	स्थानिय	–
१०)	लोक बा. बुढाथोकी	स्थानिय	–
११)	प्रसा मगर	स्थानिय	–
१२)	पोरवराज खत्री	स्थानिय	– पोरव
१३)	पूर्ण बा. वली	(प्राविधिक परामर्शदाता)	
१४)	विजय राउत	(प्राविधिक परामर्शदाता)	
१५)	ओम कुमारी दाहाल	स्थानिय (शिक्षक)	
१६)	रश्मा दाहाल	स्थानिय	–
१७)	विमला केसी	स्थानिय	– विमला
१८)	पार्वती दाहाल	स्थानिय	– पार्वति
१९)	चाँदनी दाहाल	स्थानिय	– Chandani
२०)	तिला कुमारी उपाध्या	स्थानिय	– तिला
२१)	लोक बा. डाँगी	स्थानिय	–
२२)	तारा प्रसाद वली	का.स	

वडा अध्यक्ष

छत्रेश्वरी गाउँपालिका ३ नं. वडा कार्यालय सल्यान

Page No.
Date

आज मिति २०७९/१२/१२ गतेका दिन यस सल्यान जिल्ला छत्रेश्वरी गाउँपालिका वडा नं ४ का वडा अध्यक्ष श्री छविलाल खत्रि ज्यूको अध्यक्षतामा भू-उपयोग तथा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धी बैठक बसी तपशिलको उपस्थितिमा निम्न बमोजिमको निर्णय गरियो ।

उपस्थितिहरु :-

१) वडा अध्यक्ष – छविलाल खत्रि
२) अ. प्रो. जायचौ – चन्द्र क० हमाल प्र०क०इ०
३) खोपीराम डाँगी (स्थानिय)
४) बालाराम शर्मा ''
५) देवा कली पुन ''
६) जिदेल खत्री ''
७) चेत बहादुर वली ''
८) गणेश खत्री ''
९) नन्दलाल के.सी. ''
१०) दिपेन्द्र बहादुर शाही (वडा सचिव)
११) विजय राउत (प्राविधिक परामर्शदाता)
१२) पूर्ण बा. वली (प्राविधिक परामर्शदाता)
१३. रमेश कुमार शर्मा ने.क.पा. वडा सभापति

छत्रेश्वरी गाउँपालिका
४ नं वडा कार्यालय
... सल्यान
२०७४

छविलाल खत्री
वडा अध्यक्ष

Page No.
Date

आज मिति २०८१/१२/१३ गतेका दिन यस सकभान जिल्ला छत्रेश्वरी गाउँपालिका वडा नं. ५ का वडा अध्यक्ष श्री फौद बहादुर बस्नेत ज्यूको अध्यक्षतामा भू-उपभोग तथा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धी बैठक बसी तपसिलको उपस्थितिमा निम्न बमोजिम निर्णय गरियो।

उपस्थितिहरु :-

१)	फौद बहादुर बस्नेत	वडा अध्यक्ष	
२)	छविर कामी	स्थानिय	
३)	रुपलाल वली	नि.का. वडासभापति	
४)	ससीराम खत्री	स्थानिय	
५)	गोमाक्ष खत्री	स्थानिय	
६)	किलाचार घार्ती	संस्थापक वडा अध्यक्ष	
७)	रतन बहादुर वली	स्थानिय	
८)	टेक बहादुर वली	वडा सदस्य	
९)	अदाविर मल्ल	का.स.	
१०)	चि-धी कार्की	स्थानिय	
११)	रुपा वि.क.	रुपा	रुपा
१२)	पुष्पा साउँकोटा	स्थानिय	
१३)	सोमाराम वि.क.	स्थानिय	
१४)	पूर्ण बा. वली	प्राविधिक प्रामर्शदाता	
१५)	विजय राउत	प्राविधिक प्रामर्शदाता	
(१६)	डो. बिष्ट केशरी	सल्ल नेकपा एमस.	
(१७)	बालाराम वली	शिक्षक	
१८	ललित पुन मगर	वार्ड इकाई छत्रेश्वरी	
१९	चन्द्र बहादुर वली	प्र.का. यु.प.अ.	
२०	कुलबहादुर वली	स्थानिय	टिका
२१	सिक्र वि.क.	स्थानिय	
२२	धनी बुढाथोकी	स्थानिय	

फौद बहादुर बस्नेत
वडा अध्यक्ष

...हरु कृषि क्षेत्र।

Page No.
Date

आज मिति २०८१/१२/१४ गतेका दिन यस रुकुम जिल्ला छत्रेश्वरी गाउँपालिका वडा नं. ६ का वडा अध्यक्ष ज्यू श्री टिकाराम बुढा को अध्यक्षतामा भू-उपयोग तथा जग्गा वर्गीकरण सम्बन्धी बैठक बसी तपशिलको उपस्थितिमा निम्न बमोजिम निर्णय गरियो।

उपस्थिति :

(१) टिकाराम बुढा	वडा अध्यक्ष	–	[signature]
(२) खड्ग नाथ योगी	वडा सदस्य		[signature]
(३) मनका बस्नेत	वडा सदस्य		[signature]
(४) खड्ग शाही	छत्रेश्वरी गा.पा. सचिवालय		[signature]
(५) पार्वती खत्री ठकुरी	स्थानिय		बहिनी
(६) देवी कला बुढा	स्थानिय		देवी
(७) एलिशा वि.क	स्थानिय		Alisha
(८) छबी योगी	स्थानिय		छबी
(९) सान्ता ओली	स्थानिय		सन्ता
(१०) अनिता भारती	स्थानिय		अनिता
(११) कालि राना	"		कालि
(१२) गिता भारति	"		गिता
१३ भिमा के सी	"		भिमा
(१४) ईश्वरी बुढा	"		ईश्वरी
(१५) विना के.सी	"		विना
(१६) अमर बहादुर थापा	"		[signature]
(१७) गणेश बं. भारति	"		गणेश
(१८) चाप बहादुर बली	"		[signature]
(१९) भावना कुमारी भण्डारी	"		[signature]
(२०) सिता वि.क	"		सिता
(२१) विजेता बुढामगर	"		विजेता
(२२) चन्द्र बहादुर थापा	"		चन्द्र बहादुर थापा
(२३) शंकर के.सी.	"		[signature]
(२४) टिकी नेपाली	"		
(२५) पूर्ण बा. बली	प्राविधिक परामर्शदाता		[signature]
(२६) विजय राउत	प्राविधिक परामर्शदाता		[signature]

[stamp] छत्रेश्वरी गाउँपालिका ६ नं. वडा कार्यालय ... कर्णाली प्रदेश, नेपाल २०७३

[signature]
टिकाराम बुढा
वडा अध्यक्ष

आज मिति २०७९ [illegible] गतेका दिन यस सल्यान जिल्ला [illegible] गाउँपालिका वडा नं ७ का वडा अध्यक्ष श्री टेक बहादुर विष्ट ज्यूको अध्यक्षतामा भू-उपयोग तथा [illegible] सम्बन्धि बैठक बसी तपशिलको उपस्थितिमा निम्न निर्णय गरियो ।

उपस्थितिहरु

१) टेक बहादुर विष्ट — वडा अध्यक्ष
२) [illegible] लाल [illegible] - वडा सदस्य
३) देवेन्द्र कुमार [illegible] - " सदस्य
४) [illegible] बहादुर [illegible] - वडा सदस्य
५) बिर बहादुर बोहरा - कार्यालय सहयोगी
६) देव बहादुर [illegible]
७) देवेन्द्र [illegible] थापा -
८) भीम बहादुर [illegible] -
९) [illegible] राम [illegible] -
१०) [illegible] [illegible] -
११) [illegible] सिंह [illegible] —
१२) [illegible] राम [illegible] —
१३) [illegible] बहादुर बोहरा -
१४) [illegible] प्रसाद बोहरा -
१५) टेक बहादुर बोहरा -
१६ बुद्धीराम बोहरा
१७) [illegible] वली
१८) उमा रानी
१९) [illegible] कुमारी [illegible] - जिल्ला समन्वय समिति सदस्य
२०) हरि लाल [illegible] -
२१) मोहन लाल [illegible] -
२२) [illegible] [illegible]
२३) पूर्ण बा. वली
२४) विजय राउत

टेक बहादुर विष्ट
वडा अध्यक्ष